

KU LEUVEN

Vives

Vlaams Instituut voor Economie en Samenleving

Naamsestraat 61 | bus 3550
B-3000 Leuven | BELGIUM
Tel. 032 16 326661
vives@kuleuven.be

VIVES

2014

OVERZICHTSRAPPORT

Bevoegdheidsverdeling in federale staten

Amaury de Vicq, Annelore Van Hecke, Erik Buyst

April 2014

Overzichtsrapport: bevoegdheidsverdeling in federale staten

Amaury de Vicq, Annelore Van Hecke, Erik Buyst

Inhoudstafel

I. Inleiding	3
II. Algemene principes van de bevoegdheidsverdeling.....	4
2.1. Concepten met betrekking tot comparatief federalisme	4
2.2. Landenstudie	8
1. Zwitserland	8
2. Duitsland	9
3. Verenigd Koninkrijk	10
4. Spanje	11
5. Canada.....	12
6. Verenigde Staten.....	12
7. Australië	13
2.3. De bevoegdheidsverdeling: een comparatief overzicht	17
III. Regionale Autoriteit Index	22
3.1. Concept	22
3.2. Illustratie	23
IV. Financieel Stelsel.....	27
4.1. Inleiding.....	27
4.2. Landenstudie	28
1. Zwitserland	28
2. Duitsland	28
3. Verenigd Koninkrijk	29
5. Canada.....	30
6. Verenigde Staten.....	31
7. Australië	31
4.3. Vergelijkende studie.....	32
4.4. Conclusies & Implicaties.....	39

Bibliografie	41
Bijlagen: Overzicht bevoegdheidsverdeling federale staten	45
1. Zwitserland	45
2. Duitsland	51
4. Spanje	57
5. Canada	58
6. Verenigde Staten	60
7. Australië	63

I. Inleiding

De Belgische institutionele staatsstructuur is de laatste decennia grondig gewijzigd. Van een unitaire staat, opgedeeld in provincies, is België uitgegroeid tot een volwaardige federatie. Desondanks bleef het debat over de toekomst van de federale staat België doorgaan, met talrijke staats hervormingen tot gevolg. Recentelijk is de roep naar een meer verregaande onafhankelijkheid van de deelstaten (al dan niet binnen een confederaal model) toegenomen. Vaak wordt hierbij verwezen naar het voorbeeld van het Canadese en bovenal het Zwitserse (con)federale model.

Verder inzicht in comparatief federalisme is belangrijk om het verdere proces van devolutie te sturen. Een Nederlandstalig overzichtswerk van de institutionele staatsstructuur, de bevoegdheidsverdeling en het financieel stelsel in de voornaamste Europese en Angelsaksische federale staten, ontbreekt voorlopig. Met dit VIVES overzichtswerk trachten we deze leemte in te vullen.

Dit werkstuk is ingedeeld in drie delen. Het eerste deel richt zich voornamelijk op de algemene principes van de institutionele staatsstructuur in verschillende landen en op de onderlinge verschillen in bevoegdheidsverdeling. In de eerste plaats wordt er kort ingegaan op enkele essentiële begrippen met betrekking tot comparatief federalisme. Deze begrippen lopen als een rode draad doorheen deze bijdrage en bieden een eerste inzicht in deze complexe materie. Vervolgens wordt er ingegaan op de bevoegdheidsverdeling zelf. Dit gebeurt op twee manieren. Eerst wordt op basis van de bestaande literatuur, voornamelijk gebaseerd op het werk van Watts (2008) en Besselink (2009), een overzicht gegeven van de wijze waarop, en de mate waarin, bevoegdheden verdeeld zijn. Vervolgens worden een aantal bevindingen vastgesteld die in het laatste deel van dit hoofdstuk verder onderbouwd worden a.h.v. data.

In het tweede deel wordt gewerkt met een recente classificatiecode ontwikkeld door Hooghe et al. (2008)¹, die de mate van regionale autoriteit en autonomie in federale en niet-federale in kaart brengt, om op die manier de mate van (de)centralisatie in de verschillende federale staten te evalueren.

Het derde deel ten slotte gaat dieper in op het financieel stelsel in verschillende federale staten, o.a. aan de hand van de studie van Watts (2008). Vervolgens wordt er niet alleen gekeken naar het inkomsten- en uitgavenpatroon van de verschillende overheidsniveaus maar ook naar de belastingallocatie. Op die manier wordt getracht om een beter inzicht te bieden in de deelstatelijke financiële en fiscale autonomie.

¹ Cfr. *Infra*

II. Algemene principes van de bevoegdheidsverdeling

2.1. Concepten met betrekking tot comparatief federalisme

1. 'De jure' versus 'de facto' bevoegdheidsverdeling

Een gangbare definitie voor *Federalisme* is die van een territoriale divisie van bevoegdheden tussen tenminste twee autonome overheidsniveaus. Hoewel de specifieke allocatie van bevoegdheden kan verschillen, is elk overheidsniveau verantwoordelijk voor ten minste één bevoegdheidsdomein. Deze mate van autonomie van de sub-nationale niveaus is in federale staten bovendien ook grondwettelijk vastgelegd, een essentieel verschil met unitaire staten.

Een exclusieve bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus, het zogenaamde *klassieke model* geïnspireerd door het Amerikaanse federale ideaal, komt in praktijk echter weinig voor. Voor veel bevoegdheden is er sprake van een gemeenschappelijke of een gedeelde jurisdictie, dit kan ofwel het gevolg zijn van een grondwettelijke bepaling, *de jure*, of het kan het gevolg zijn van historische, politieke en socio-economische ontwikkelingen, *de facto*.

Dit onderscheid is vooral van belang voor de Anglo-Amerikaanse federaties zoals Canada, de Verenigde Staten en Australië. In deze federale staten is de exclusieve bevoegdheidsverdeling tussen de overheidsniveaus vastgelegd in de grondwet. Met andere woorden, voor één specifiek beleidsdomein, beschikken respectievelijk de federale overheid of de deelstaten in deze landen over zowel de wetgevende als de uitvoerende macht. Deze *de jure* bevoegdheidsverdeling is door eerder vernoemde ontwikkelingen mettertijd echter verwaterd waardoor de huidige afbakening tussen de overheidsniveaus *de facto* lang niet meer zo helder is.

Voor continentale federale staten zoals Zwitserland, Duitsland en in mindere mate Spanje en België is de *de jure* bevoegdheidsverdeling sterk verschillend. In deze landen zijn er verschillende beleidsdomeinen waarbij de federale overheid instaat voor de kaderwetgeving en de deelstaten verantwoordelijk zijn voor de verdere uitwerking, uitvoering en implementatie van de federale wetten. Wederom ligt de *de facto* bevoegdheidsverdeling en de grondwettelijk bepaling in deze landen sterk uiteen.

2. Federalisme en confederalisme

Onder de noemer federalisme verstaat men doorgaans een institutionele staatsstructuur bestaande uit verschillende overheidsniveaus met tenminste één centrale overheid en één of meerdere sub-nationale overheidsniveaus. Hoewel er geen eenduidig federaal model bestaat, delen alle federale staten enkele gemeenschappelijke karakteristieken. Algemeen kan men stellen dat binnen een federale staat, de verschillende overheidsniveaus de directe bevoegdheid uitoefenen over hun burgers en dit op basis van formele, democratisch bepaalde wetgevende en uitvoerende bevoegdheden die neergeschreven staan in de grondwet en die enkel gewijzigd kunnen worden via een bijzondere meerderheid op regionaal en nationaal niveau. Zoals reeds vermeld vormen de grondwettelijk bepaalde bevoegdheden van de verschillende overheidsniveaus in een federale staat een wezenlijk verschil met de institutionele staatsstructuur van een unitaire staat.

Het is duidelijk dat federalisme echter niet het enige model is voor de verdeling van macht en bevoegdheden tussen de centrale overheid en de deelstaten. Naast het federale model bestaat met name ook het regionale en gedecentraliseerde staatsmodel en het confederalisme. Waar staten met een regionaal en/of gedecentraliseerd

staatsmodel, op basis van de autonomie van hun respectievelijke deelstaten, zich aan de ene kant van het spectrum bevinden, bevinden confederale staten zich aan het andere uiterste.

Het geregionaliseerde staatsmodel verschilt in weinig van een gedecentraliseerde unitaire staat maar vertoont desondanks een aantal kenmerken die typisch zijn voor het federale staatsmodel: de centrale overheid heeft binnen dit staatsmodel de eindverantwoordelijkheid, desalniettemin beschikken de sub-nationale overheden over een zekere bevoegdheidsautonomie. In tegenstelling tot de situatie in een federale staat is de autonomie van de verschillende overheidsniveaus echter niet grondwettelijk vastgelegd².

Binnen het confederale staatsmodel wordt de macht van de centrale overheid tot een minimum gereduceerd. De confederale sub-nationale overheidsniveaus behouden hun volledige soevereiniteit en bevinden zich in een dominante positie ten aanzien van de confederale overheid. Dit uit zich onder meer door het feit dat in een confederale staat haast elke beslissing van de centrale overheid door het regionale, en bij uitzondering ook het lokale niveau, moet worden goedgekeurd. Ten slotte kan er ook nog kort vermeld worden dat in een confederatie, deelstaten de unilaterale bevoegdheid hebben om zich af te scheiden van de confederale staat, een wezenlijk verschil met een federale staat. (Elazar, 1987 & Swenden, 2006).

De aandachtige lezer merkt hierbij ongetwijfeld op dat de verschillen tussen de hierboven vermelde institutionele staatsstructuren wat ambigu zijn. Zo lijkt er geen duidelijk kantelpunt of *'cut-off point'* te bestaan waarop het ene model zich van het andere onderscheidt. Meer specifiek blijken sommige sub-nationale overheidsniveaus in bepaalde niet-federale staten over meer autonomie en bevoegdheden te beschikken dan hun federale tegenhangers. Dit is onder meer het geval voor de Scandinavische landen en in het bijzonder voor Denemarken. Het is daarom van niet al te groot belang om te lang stil te staan bij deze institutionele staatsstructuren. Het is echter wel van belang om kort het verschil toe te lichten tussen wat in de literatuur bekend staat als *"Federalisme door aggregatie"* en *"Federalisme door decentralisatie"*. Daarnaast wordt er ook kort even stil gestaan bij het onderscheid tussen *"Legislatief en "Administratief federalisme"* en het verschil tussen *"Symmetrisch"* en *"Asymmetrisch federalisme"*.

3. Federalisme vanuit een historisch perspectief: federalisme door aggregatie of door decentralisatie

De grote mate van institutionele verscheidenheid tussen regionale, federale en/of confederale staten is deels te wijten aan het historische staatsvormingsproces. Een federale staat ontstaat doorgaans op twee manieren. Een eerste mogelijkheid is dat onafhankelijke deelstaten samen beslissen om zich te verenigen in een federale unie. Met andere woorden, de autonome deelstaten tonen zich bereid om gaandeweg een deel van hun soevereiniteit op te geven, om op die manier een aantal bevoegdheden gezamenlijk uit te oefenen. Desalniettemin blijven de deelstaten onder dit model grotendeels verantwoordelijk voor hun eigen beleid. De bevoegdheid van de federale overheid, zeker in de beginfase van dit historisch proces, is dan ook relatief beperkt in vergelijking met die van het sub-nationale niveau. De bevoegdheidsverdeling staat relatief duidelijk neergeschreven in de grondwet en de residuaire bevoegdheden behoren doorgaans toe aan de deelstaten. Voorbeelden van dit federalisme door aggregatie, ook wel centripetaal federalisme genoemd, zijn Duitsland, Oostenrijk, de Verenigde Staten en Zwitserland.

Een andere mogelijkheid is dat de centrale overheid in een unitaire staat, vaak onder invloed van regionale drukkingsgroepen en separatistische bewegingen, beslist om bevoegdheden over te hevelen naar het sub-nationale overheidsniveau. Voorbeelden van dit federalisme door decentralisatie, ook wel centrifugaal federalisme genoemd, zijn België en Spanje. In tegenstelling tot in een 'geaggregeerde federatie' behoudt de federale overheid op die manier haar

² Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Montreal & Kingston.

voornaamste bevoegdheden en bevindt zij zich in een dominante positie ten aanzien van haar deelstaten. De grondwet is een reflectie van deze machtsverhoudingen door voornamelijk de sub-nationale bevoegdheden te specificeren en de residuaire bevoegdheden aan het centrale overheidsniveau toe te kennen.

4. De verdeling van bevoegdheden

Federale landen kunnen gecategoriseerd worden onder de noemer *Duaal federalisme*, ook wel bekend als *Administratief federalisme*, of *Coöperatief federalisme*, ook wel bekend als *Legislatief federalisme*. Onder het eerst vernoemde model is aan elk overheidsniveau een min of meer duidelijk afgebakende reeks bevoegdheden toegekend. Elk overheidsniveau beschikt hierbij over de exclusieve verantwoordelijkheid voor deze bevoegdheden en beschikt over haar eigen staatsapparatuur, regering en parlement inclusief. Binnen deze institutionele staatsstructuur is het belang van intergouvernementele samenwerking dan ook beperkt. Desondanks is een volledige scheiding van bevoegdheden inherent onmogelijk waardoor er, naast de exclusieve deelstatelijke en federale bevoegdheden, onvermijdelijk ook een aantal concurrerende bevoegdheden bestaan. De mate waarin bevoegdheden exclusief toebehoren tot de verschillende overheidsniveaus of gezamenlijk worden uitgeoefend, vormt een wezenlijke verschil tussen de hierboven vermelde federale modellen.

Meer specifiek worden in een coöperatieve federatie, in tegenstelling tot een duale federatie, de bevoegdheden vaak samen beoefend maar verschilt de rolverdeling tussen het centrale en het sub-nationale niveau. Veralgemeend kan men stellen dat voor de meeste concurrerende bevoegdheden de federale overheid instaat voor de kaderwetgeving en de deelstaten voor de verdere uitwerking, uitvoering en controle. Weinig verwonderlijk is dat in dit federale model intergouvernementele samenwerking van essentieel belang is om de efficiëntie van de overheid te vrijwaren. De intergouvernementele relaties en mechanismen zijn dan ook sterk ontwikkeld en de deelstaten zijn actief betrokken in de federale besluitvorming om hun autonome belangen te bekrachtigen.

Ten slotte is het interessant om kort te vermelden dat in sommige federale staten er grondwettelijk vastgelegde verschillen bestaan in het statuut van de verschillende deelstaten binnen één en dezelfde federatie. Dit impliceert meer bepaald dat sommige regio's over meer autonomie, rechten en/of bevoegdheden beschikken. Het federale model in deze staten is met andere woorden "*asymmetrisch*".

Door hun reeds aangegeven ambigue karakter, is het minder belangrijk om te lang stil te staan bij deze concepten. Desondanks fungeren zij als een nuttige aanzet om federale staten te vergelijken en hun institutionele staatsstructuur te evalueren. Onderstaande tabel geeft voor enkele van de voornaamste federale staten een eerste aanzet:

Tabel I: Principes van bevoegdheidsverdeling in Federale Staten ³

	Enumeratie bevoegdheden?	Residuaire bevoegdheid?	Hiërarchie wetgeving?	Bevoegdheidsverdeling?	(A)symmetrisch?	Omvang bevoegdheid Deelstaten?	Omvang bevoegdheid Lokaal niveau?	Invloed Deelstaten op federaal beleid?	Federale invloed op Deelstatelijk beleid?
Zwitserland	Federaal	Kanton	Kanton	Administratief federalisme	Symmetrisch	Uitgebreid	Uitgebreid	Substantieel	Beperkt
Duitsland	Federaal, Länder en Gedeeld	Länder	Federaal	Administratief federalisme	Symmetrisch	Uitgebreid	Uitgebreid	Substantieel	Substantieel
Spanje	Federaal en Autonome Regio's	De residuale bevoegdheid behoort toe aan de aan 5 van de 17 deelstaten.	Federaal	Administratief federalisme	Asymmetrisch	Uitgebreid	Uitgebreid	Gematigd	Substantieel
Canada	Federaal en Gedeeld	Federaal	Federaal	Legislatief federalisme	Asymmetrisch	Uitgebreid	Uitgebreid	Substantieel	Beperkt
Verenigde Staten	Federaal	Staten	Federaal	Legislatief federalisme	Symmetrisch	Uitgebreid	Uitgebreid	Gematigd	Gematigd
Australië	Federaal	Provincies	Federaal	Legislatief federalisme	Asymmetrisch	Uitgebreid	Beperkt	Beperkt	Substantieel

In deze tabel zijn de federale staten onderverdeeld in functie van de grondwettelijke bepalingen met betrekking tot de toewijzing van bevoegdheden (de enumeratie), een rechtstreeks gevolg van hun historisch ontwikkelingsproces en in functie van de wijze en de mate van de bevoegdheidsverdeling. Ten slotte wordt ook de wederzijdse invloed op de beleidsvorming tussen het federale en het sub-nationale niveau kort toegelicht. Op basis van deze informatie kunnen een aantal conclusies getrokken worden. In de eerste plaats blijken de deelstaten in de zogenaamde (con)federale staten, met name Zwitserland en Canada, te beschikken over de grootste mate aan zelfbeschikkingsrecht; Duitsland is de volgende in de rij; Vervolgens volgen de Verenigde Staten en Spanje; Australië is in dit rijtje de hekkensluiter. Het Verenigd Koninkrijk ten slotte komt in deze tabel niet aan bod vermits het technisch beschouwd geen federale staat is.

België ten slotte komt niet aan bod in deze tabel omwille van een tweetal redenen. Ten eerste, valt België moeilijk te categoriseren onder de verschillende noemers van deze tabel. België is namelijk een bijzonder specifieke federatie die zowel kenmerken van een "*Legislatief federalisme*" als van een "*Administratief federalisme*" vertoont. Bovendien wordt ons land door haar onderverdeling in Gemeenschappen en Gewesten, een gevolg van de vermenging van territoriale en niet-territoriale federale beginselen, in de gespecialiseerde literatuur zowel als een "*Symmetrische*" als "*Asymmetrische*" federale staat beschouwd. Ten tweede is deze tabel gebaseerd op een studie van het "*Forum of Federations*", een internationale organisatie die gespecialiseerd is in studies omtrent comparatief federalisme. In deze studie komt België niet aan bod. Echter, door de niet-vertegenwoordiging van de deelstaten op het federale niveau kunnen we de invloed van de Belgische deelstaten op het federale niveau eerder 'beperkt' noemen. Omgekeerd, door de nevenschiktheid van federale en regionale wetgeving kunnen we ook de invloed van het federale op het regionale niveau eerder 'beperkt' noemen.

³ Uit: *Forum of Federations*

2.2. Landenstudie

1. Zwitserland

Zwitserland onderscheidt zich van de andere besproken federaties door het feit dat het technisch gezien een confederatie is en geen federale staat ⁴. De Zwitserse (con-)federatie is over de eeuwen heen ontstaan door de steeds nauwere samenwerking van de onafhankelijke Kantons en is vandaag de dag nog steeds sterk van onder naar boven opgebouwd. Het Zwitserse federalisme is in grote mate symmetrisch (met enkele nuances wat betreft de kantons die bestaan uit twee halve kantons). Er is bovendien ook geen strikte parallelie van bevoegdheden inzake wetgeving en uitvoering en er zijn ook geen parallelle rechterlijke machten

De aangehaalde voorrang van de Kantons weerspiegelt zich in de bevoegdheidsverdeling: de Kantons beschikken over een groot aantal exclusieve bevoegdheden en daarnaast ook over de residuaire bevoegdheid. Bovendien gaat bij concurrerende bevoegdheden, de Kantonnale wetgeving in bijzondere gevallen voor op het Bondrecht. Ten slotte geldt in de Zwitserse confederatie het principe van de *'directe democratie'*. Volksreferenda, afgedwongen met een gewone meerderheid op het Kantonnale niveau, zijn niet alleen vereist voor herzieningen van de grondwet maar voor gelijk welke door het parlement goedgekeurde federale wet en zelfs voor gelijk welk internationaal verdrag.

De bevoegdheidsverdeling inzake wetgeving wordt geregeld in *'Titel III'* van de grondwet. De bevoegdheden worden relatief uitvoerig opgesomd, en per domein worden daarbij ook telkens de beleidsbeginselen opgesomd. Hierbij moet echter de belangrijke kanttekening geplaatst worden dat vele grondwetsbepalingen het gevolg zijn van een referendum; voorstellen die door de bevolking zijn goedgekeurd krijgen immers een grondwettelijke neerslag.

In 2003 vond de laatste substantiële grondwetsherziening plaats, hierbij werden enkele bevoegdheden van de Bond en de Kantons herschikt en werden bijkomende vormen van coöperatief federalisme ingevoerd. De exclusieve bevoegdheid van de Bond omvatte onder meer: Buitenlandse zaken en Internationale Handel; Defensie; het Munt - en financieuzen; Federale spoorwegen en wegen; Telecommunicatie en Energie ⁵.

Daarnaast staat de federale overheid ook in voor de kaderwetgeving van een aantal andere bevoegdheden, maar staan de deelstaten in voor de verdere uitwerking, uitvoering en controle van de bevoegdheden. De federale uitvoerende macht is in feite relatief beperkt. In beginsel geschiedt de uitvoering van federale wetgeving dan ook door de administratie van de Kantons met financiering door de Bond.

Enkele van de voornaamste bevoegdheden van de Kantons zijn: Publieke orde; Onderwijs; Cultuur; Taal en Religie.

De Gemeentelijke autonomie ten slotte wordt door de grondwet gewaarborgd en is in vergelijking met de andere betreffende federaties bijzonder sterk ⁶.

⁴ Een aantal academische studies stellen echter dat sinds de grondwettelijke hervorming van 1999, Zwitserland een federale staat is.

⁵ Voor een meer gedetailleerd overzicht van de bevoegdheidsverdeling, cfr. Infra.

⁶ Storme, M. (2010), 'Het Zwitserse Rechtsstelsel', in: *Rechtsvergelijking*; Hueglin, T. & Fenna, A. (2005), *Comparative Federalism: a systemic inquiry*, Londen; Hoge Raad van Financiën (1998), *De Verdeling van Bevoegdheden Inzake Fiscaal Beleid Tussen de Verschillende Overheidsniveaus*.

2. Duitsland

De Duitse bondstaat is een staatsrechtelijke verbintenis van deelstaten, de zogenaamde Länder. Elk Land heeft een eigen grondwet, waarin de organisatie van het parlement, van de regering en van de rechterlijke instanties geregeld is.

De in de grondwet verankerde verdeling van bevoegdheden tussen de bond en de Länder is gekarakteriseerd door twee hoofdregels. Ten eerste geldt dat de uitoefening van overheidsbevoegdheden een aangelegenheid is van de Länder voor zover de grondwet geen andere regeling treft of toelaat. De bevoegdheid tot wetgeving heeft de bondswetgever slechts voor zover de grondwet hem wetgevingsbevoegdheid toekent. Het onderliggende principe hierachter is dat van de verticale machtenscheiding, of de verdeling van de macht over verschillende overheidsorganisaties, met als doel het vermijden van machtsconcentratie.

Ten tweede, is er het principe van coördinatie en coöperatie. Dit principe impliceert dat de Länder bij het voeren van hun beleid met elkaar rekening dienen te houden, elkaar dienen te informeren en nauw dienen samen te werken. Een andere kenmerk dat verband houdt met het hierboven aangehaalde principe betreft de in de grondwet vastgelegde suprematie van het bondsrecht over het recht van de Länder. Ten slotte is om de afstemming en samenwerking van beleidsvorming te garanderen, het Duitse staatsstelsel zo opgebouwd dat vertegenwoordigers van de Länder in de bondsraad geacht worden mee te werken aan de wetgeving en het bestuur van de bond. Dit principe is echter niet alleen grondwettelijk verankerd maar komt ook tot uiting in de realiteit. In de praktijk is de samenwerking tussen Länder op deelterreinen van landsbestuur intensief en hebben de vertegenwoordigers van de Länder een substantiële invloed op de federale beleidsvorming.

Hoewel dit systeem van *'coöperatief federalisme'* zijn beoogde resultaat ruimschoots heeft behaald, is er de laatste decennia in toenemende mate kritiek geuit op de federale staatsstructuur. De kritiek richtte zich onder meer op de complexiteit van het besluitvormingsproces, met name bij bondswetgeving, en op de onduidelijkheden in de bevoegdheidsverdeling tussen het federale niveau en de Länder. Dit heeft geleid tot talrijke hervormingsprocedures en een grondwetherziening in 2006.

Voor wat betreft de wetgeving onderscheidt de grondwet sinds deze herziening van 2006 de volgende drie categorieën.

Ten eerste, is de bondswetgever op een aantal terreinen uitsluitend bevoegd om wetgeving vast te stellen. Daaronder vallen zaken zoals: de nationaliteit; defensie; post en telecommunicatie; rechtspositie van bondsambtenaren; luchtverkeer; het auteurs- en merkenrecht; terrorisme. De federale grondwet bepaalt ten aanzien van deze wetgevingsaangelegenheden dat de Bond de bevoegdheid tot wetgeving kan delegeren. Dit voorschrift heeft in de praktijk echter weinig navolging gekregen.

De tweede categorie betreft de concurrerende wetgevingsbevoegdheid. Zowel de Länder als de Bond zijn bevoegd om de wetgeving vast te stellen ten aanzien van de beleidsdomeinen die onder deze categorie vallen. De Länder zijn daarbij slechts bevoegd tot wetgeving voor zover de bond nog niet van zijn wetgevingsbevoegdheid gebruik heeft gemaakt. Onder deze categorie worden onder meer de volgende bevoegdheden in de grondwet genoemd: burgerlijk recht; strafrecht; civiel en strafprocesrecht; de rechterlijke organisatie; het notariaat; het verenigingsrecht; het vreemdelingenrecht; het handelsrecht; het arbeidsrecht; allerlei aspecten van het milieubeleid en ruimtelijke ordening en bepaalde aangelegenheden van het hoger onderwijs. In de praktijk heeft de Bond van zijn concurrerende wetgevingsbevoegdheid ruimschoots gebruik gemaakt, zodat van de wetgevingsbevoegdheid van de Länder op deze terreinen weinig is overgebleven.

De derde categorie betreft de exclusieve wetgevingsbevoegdheid van de Länder. In praktijk omvatten deze voornamelijk bestuurlijke en bestuursrechtelijke aangelegenheden waaronder het politierecht, het bouwrecht, het gemeenterecht en vele culturele en onderwijsaangelegenheden.

Voor wat betreft het bestuurlijk gebied, kent de grondwet prioriteit toe aan de Länder. In de praktijk voeren de Länder in drieërlei opzicht bestuur. In de eerste plaats, ter uitvoering van hun eigen wetgeving. In de tweede plaats ter uitvoering van bondswetten als eigen aangelegenheid. Ten slotte ter uitvoering van bondswetgeving in opdracht van de Bond waarbij Länder aan aanwijzingen van de Bond onderworpen zijn.

Daartegenover vindt er slechts in een beperkt aantal domeinen bondsbestuur plaats. Hieronder vallen onder meer de volgende bevoegdheden: de buitenlandse dienst; de belastingdienst van de bond; de spoorwegen; de postdienst; de strijdkrachten; de grensbewaking; de luchtvaartdienst en dienst voor het ijkwezen.

De taakuitoefening van gemeenten ten slotte geschiedt enerzijds autonoom en anderzijds in medebewind. Dit laatste betreft zowel taken ter uitvoering van de Bondswetten, die door de Länder gedelegeerd werden, alsook taken ter uitvoering van Landswetten. In principe kunnen de gemeenten zich met alle plaatselijke aangelegenheden bemoeien die niet door de hogere instanties zijn geregeld. Desondanks staan de Länder in voor de controle van deze taakuitoefening en kunnen zij de gemeenten van advies voorzien⁷.

3. Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk is een unitaire staat waarbij Schotland, Wales en Noord-Ierland een eigen bestuur hebben binnen een systeem van 'devolutie'. De devolutie-wetten, vooral de 'Scotland Act', de 'Northern Ireland Act' en ten slotte ook de 'Wales Act' zijn mijlpalen waardoor het Verenigd Koninkrijk als een quasi-federaal stelsel kan beschouwd worden.

Desondanks moet deze analogie zeker niet te ver worden doorgedreven aangezien het, juridisch beschouwd, bij devolutie slechts gaat om een strikt voorwaardelijke overdracht van bevoegdheden op wetgevend en bestuurlijk terrein. De centrale overheid behoudt de soevereiniteit zodat de bevoegdheden van het parlement in Westminster niet worden aangetast. Concreet impliceert dit dat het parlement deze devolutie steeds bij wet ongedaan kan maken, alsook dat het parlement bevoegd blijft om voor Schotland, Wales en Noord-Ierland wetten uit te vaardigen voor de bevoegdheden die zijn overgedragen.

De uitvoerende en/of wetgevende lichamen van deze deelstaten beschikken bijgevolg slechts over een beperkte macht die bovendien ook sterk uiteenloopt. Het Verenigd Koninkrijk is dan ook net zoals Spanje en Canada een voorbeeld van een 'asymmetrische staat'. Met nadruk wordt er in de literatuur hierboven op gewezen dat de gedecentraliseerde lichamen geen enkele bevoegdheid hebben die hun niet bij de wet is verleend, en de verleende bevoegdheden zijn steeds op het uitoefenen van concrete taken toegespitst. Bovendien is het toezicht op de uitvoering door deze lichamen sterk gecentraliseerd.

In *Schotland*, heeft het plaatselijke bestuur, met onder meer het 'Schotse parlement', een exclusieve wetgevende en uitvoerende bevoegdheid over alle materies die niet expliciet in de grondwet zijn toegewezen aan het parlement en de Britse overheid;

⁷ Besselink, F. (2009); Het Staatsrecht van 15 landen van de Europese Unie, Leuven; Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston.

In *Wales*, hebben de lokale lichamen met als voornaamste de *'Nationale Vergadering van Wales'*, slechts een secundaire wetgevende bevoegdheid voor een beperkt aantal beleidsdomein. De wetten die worden uitgevaardigd zijn onderworpen aan een veto van de Staatssecretaris voor Wales of van het parlement in Westminster. Sinds de zogenaamde *'Governance of Wales Act of 2006'*, een grondwettelijke hervorming, is de wetgevende macht van *'Nationale Vergadering'* licht uitgebreid. Desondanks is de wetgevende macht van de vergadering nog steeds beperkt. De *'Nationale Vergadering'* heeft daarentegen wel de uitvoerende macht voor een vergelijkbaar aantal bevoegdheden zoals het Schotse parlement.

In *Noord-Ierland* ten slotte, kan *'De Assemblée voor Noord-Ierland'* enkel primaire wetgeving uitvaardigen over alle materies die niet expliciet in de grondwet zijn toegewezen aan de federale overheid. Residuaire bevoegdheden kunnen in theorie overgeheveld worden naar de Assemblée, maar enkel indien dit wordt gesteund door een absolute meerderheid op federaal en regionaal niveau.

Zowel Engeland als Wales zijn onderverdeeld in zogenaamde *'Counties'* die verder onderverdeeld zijn in *'Districts'*. Schotland daarentegen is opgedeeld in zogenaamde *'Unitary Councils'* en Noord-Ierland in zogenaamde *'District Councils'*.

Enkele van de voornaamste bevoegdheden van deze gedecentraliseerde bestuurslagen en in het bijzonder van de *'Districts'* en de *'Counties'* zijn respectievelijk: maatschappelijk werk; onderwijs; bibliotheken; musea; mobiliteit, politie en publieke orde voor de *'Districts'* en huisvesting; leefmilieu en natuurbehoud; landbouw en bouwwetgeving voor de *'Counties'*. Ruimtelijke ordening is een gedeelde bevoegdheid⁸.

4. Spanje

De Spaanse grondwet werkt met twee lijsten en twee algemene clausules voor de verdeling van bevoegdheden. Enerzijds zijn er de exclusieve bevoegdheden van de Autonome Gemeenschappen en anderzijds die van de federale overheid. Wat opvalt echter is dat deze bevoegdheidsverdeling relatief ambigu is. Want hoewel de Autonome Gemeenschappen geen andere dan in deze lijst opgesomde materies naar zich toe mogen trekken, zijn zij daartoe niet verplicht. Met andere woorden, iedere gemeenschap kan binnen de grenzen van de haar ter beschikking gestelde mogelijkheden als het ware haar eigen bevoegdhedenpakket samenstellen. In de praktijk hebben echter haast alle Autonome Gemeenschappen die mogelijkheden ten volle benut.

Verder moet er opgemerkt worden dat deze lijsten samen verre van exhaustief zijn. Er zijn tal van domeinen die noch onder de ene, noch onder de andere lijst vallen. Daarom zijn beiden lijsten aangevuld met enkele algemene clausules. Deze clausules bepalen dat materies die niet tot de exclusieve bevoegdheden van de staat behoren, door de Autonome Gemeenschappen door middel van zogenaamde Autonomiestatuten, de *'Estatuto'*, kunnen worden aangetrokken. Voor zover dat niet gebeurt is de staat bevoegd.

De Autonome Gemeenschappen dienen deze statuten voor te stellen en deze worden vervolgens met akkoord van het nationale Parlement in de wet vastgelegd. De Spaanse staatsstructuur is dus een typisch voorbeeld van een asymmetrisch federalisme: het statuut kan van regio tot regio sterk uiteenlopen. De gemeenschappen die over de grootste autonomie beschikken zijn Catalonië, Baskenland en in mindere mate Galicië.

⁸ Besselink, F. (2009); Het Staatsrecht van 15 landen van de Europese Unie, Leuven; Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston.

De grondwet gaat er met andere woorden dus van uit dat een bepaalde materie altijd op grond van de bevoegdheidslijsten of de restclausules ofwel tot de competentie van de staat, ofwel tot die van de Autonome Gemeenschappen behoort. Het is echter duidelijk gebleken dat dit een veel te optimistische veronderstelling is. Ondanks enkele fijn uitgesponnen scheidingen geïntroduceerd door het Spaanse grondwettelijke hof, is de concrete bevoegdheidsverdeling in Spanje, onder meer door de grote onderlinge verschillen tussen de regio's, vandaag nog steeds allesbehalve helder.

Algemeen kan men echter stellen dat de federale overheid bevoegd is voor onder meer defensie, internationaal beleid, federale spoorwegen en autobanen. De Autonome Gemeenschappen daarentegen zijn dan weer bevoegd voor materies van sociaaleconomische aard⁹. Concurrerende bevoegdheden in de echte zin van het woord zijn er in principe niet. De bevoegdheidsautonomie van de gemeentes ten slotte is in vergelijking met andere federaties relatief beperkt en ondergeschikt aan die van de Autonome Gemeenschappen¹⁰.

5. Canada

Op wetgevend vlak maakt de Canadese grondwet een duidelijk onderscheid tussen exclusieve federale, deelstatelijke en concurrerende bevoegdheden. Ondanks het feit dat Canada in eerste instantie een relatief gecentraliseerde staat was, is de natie door talrijke politiek-economische evoluties mettertijd geëvolueerd naar een relatief gedecentraliseerde staat. De centrale overheid heeft een exclusieve bevoegdheid over de klassieke federale bevoegdheidsdomeinen zoals onder meer buitenlandse zaken, defensie en publieke orde, munt- en bankwezen en transport.

De deelstaten daarentegen hebben de exclusieve bevoegdheid over o.a. onderwijs, gezondheidsbeleid en sociale bijstand.

De concurrerende bevoegdheden ten slotte omvatten o.a. milieubeleid en landbouw, immigratie en pensioenen.

Net zoals in Spanje, behoren de bevoegdheden die niet expliciet toegewezen zijn in de grondwet in principe toe aan de Federale overheid. Bovendien is Canada net zoals Spanje gekenmerkt door een 'asymmetrisch federalisme', zo kent Québec een grotere autonomie dan de andere provincies en geniet het van bijzondere rechten¹¹.

6. Verenigde Staten

De staatsstructuur kent in hoofdzaak twee niveaus: het deelstatelijke en het federale niveau. De federatie is grotendeels symmetrisch, alle deelstaten met uitzondering van het Hoofdstedelijke District Washington D.C. hebben dezelfde bevoegdheden.

Enkel de bevoegdheden die expliciet zijn toegewezen in de grondwet behoren toe aan het federale niveau. De deelstaten beschikken over de residuaire bevoegdheden, maar in geval van conflict geldt het federale recht.

⁹ Voor een meer gedetailleerd overzicht van de bevoegdheidsverdeling, cfr. *Infra*.

¹⁰ Storme, M. (2010), 'Het Spaanse Rechtsysteem', in: *Rechtsvergelijking*; Hueglin, T. & Fenna, A. (2005); Hoge Raad van Financiën (1998), *De Verdeling van Bevoegdheden Inzake Fiscaal Beleid Tussen de Verschillende Overheidsniveaus*; Besselink, F.. (2009), *Het Straatsrecht van 15 landen van de Europese Unie*; Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston.

¹¹ Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston.

De exclusieve bevoegdheden van de federale overheid beperken zich tot: het verdragsrecht; buitenlandse handel; bestraffing van inbreuken op het volkenrecht; de munt en muntbescherming; douane; leger en oorlogsvoering. De federale overheid heeft ook exclusieve wetgevende bevoegdheid over het hoofdstedelijk gebied Washington D.C. en militaire domeinen.

De federale Unie is op de eerste plaats dan ook een gerechtelijke en economische Unie, gebaseerd op vrij verkeer tussen de staten en wederzijdse erkenning. Naast de eerder aangehaalde bevoegdheden is de grondslag hiervoor onder meer te vinden in: de rechtstreekse werking van het federale recht voor de rechtbanken van de deelstaten; het verbod op exportheffingen door staten en de vrije scheepvaart.

De meeste bevoegdheden zijn concurrerend. Hieronder vallen niet alleen enkele duidelijk afgebakende bevoegdheden zoals: de naturalisatiewetgeving; faillissementsrecht; post en postwegen; auteursrecht en octrooien & federale politie, maar ook enkele weinig transparante normen zoals: *'de general welfare clause'*; *'de interstate commerce clause'* en de *'necessary and proper clause'*. Door de eeuwen heen zijn deze clausules gebruikt om de federatie ruime bevoegdheden toe te kennen, een proces dat de afgelopen decennia echter gedeeltelijk afgeremd is.

De eerstgenoemde clausule bijvoorbeeld stelt *de jure* dat de Unie enkel bevoegd is voor de buitenlandse en tussenstatelijke handel maar dit is mettertijd ruim geïnterpreteerd waardoor ook zuiver intrastatelijke handel met mogelijks buitenstatelijke effecten een federale bevoegdheid werd en zo geleidelijk het hele economische recht bij de Unie terecht kwam. Ook de twee laatst genoemde clausules zijn mettertijd geëvolueerd tot een bijkomende bevoegdheidsgrond, waardoor de Unie nu ook grotendeels de verantwoordelijkheid draagt voor het sociale beleid en ook instaat voor de uitvoering van talrijke bevoegdheden.

Bovendien kan de federale overheid bepaalde aspecten van de bevoegdheden, die in beginsel concurrerend zijn, volledig uitputten door middel van de zogenaamde *'federal preemption'*. De exacte juridische betekenis doet weinig ter zake, wat telt is dat hierdoor de staten hun bevoegdheid op dat gebied volledig verloren kunnen zien gaan. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat, zeker in vergelijking met Duitsland, de federatie deze concurrerende bevoegdheden zeker niet ten volle heeft uitgeput.

Omwille van deze verregaande en bovendien steeds alternerende interpretatie van grondwettelijke clausules, de complexe rechtsfiguren en door het gebrek aan eenduidigheid tussen de grondwetten van de deelstaten, is het bijzonder moeilijk om algemene conclusies te trekken m.b.t. de bevoegdheidsverdeling in de Verenigde Staten en om een heldere en exhaustieve lijst op te stellen¹².

7. Australië

De exclusieve bevoegdheden van de federale regering staan in de grondwet beschreven. De residuaire bevoegdheden behoren in principe toe aan de deelstaten.

Een deel van de bevoegdheden die in de Australische grondwet worden toegewezen aan het Gemenebest zijn commercieel van aard. Deze zijn o.a.: het bank – en financiewezen; verzekeringen; ondernemingen; faillissementen. Andere bevoegdheden zijn onder meer: defensie; immigratie en buitenlandse zaken. Ten slotte is de federale overheid ook verantwoordelijk voor talrijke sociaaleconomische bevoegdheden.

¹² Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston.

Voor de meeste van de hierboven aangehaalde terreinen is de bevoegdheid in principe echter concurrerend. De Federale overheid is hierbij doorgaans verantwoordelijk voor de kaderwetgeving, terwijl de deelstaten instaan voor de verdere uitwerking en uitvoering van deze wetten. Algemeen kan men stellen dat de deelstaten onder meer verantwoordelijk zijn voor: het burgerlijk recht en het strafrecht, openbare orde, recreatie en cultuur, onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting.

Dit systeem van concurrerende bevoegdheden heeft net zoals in Duitsland tot veel onnodige duplicatie en verwarring geleid. Recent is hier stilaan verandering in gekomen onder impuls van de *'Adviesraad van de Australische Overheid'*. Bijgevolg zijn zowel het Australische Gemenebest als de verschillende Australische deelstaten steeds meer exclusieve bevoegdheden naar zich toe beginnen te trekken. Hierdoor is de bevoegdheidsverdeling, zowel op federaal als op regionaal niveau, duidelijker afgebakend. Nochtans is het nog steeds haast onmogelijk om een gedetailleerde lijst op te stellen van de bevoegdheidsverdeling per overheidsniveau¹³.

8. Observaties

Op basis van deze principes kunnen er een aantal interessante conclusies worden getrokken die de situatie in België in een comparatief perspectief plaatsen:

1. Voor de meeste federaties is de bevoegdheidsverdeling *'symmetrisch'*. Hieronder verstaat men dat de verschillende deelstaten en gemeenten als gelijken worden beschouwd en beschikken over dezelfde rechten en plichten. Een aantal federaties, met name Canada, Spanje en in mindere mate Australië, zijn gekenmerkt door een *'asymmetrische'* bevoegdheidsverdeling. Zo hebben respectievelijk Québec, Catalonië en het Baskenland een bijzonder statuut en beschikken zij over een relatief grotere autonomie. Dit onevenwicht is het gevolg van de grote heterogeniteit en de daaraan gelieerde etnolinguïstische spanningen. Het doel hiervan is om de separatistische tendensen van deze regio's onder controle te houden. Waar dit in Canada in grote mate gelukt is, is in Spanje de laatste jaren de roep naar onafhankelijkheid alleen maar toegenomen.
2. De wijze van de bevoegdheidsverdeling in landen vertoont aanzienlijke verschillen. Waar sommige federaties gekenmerkt zijn door een grote mate van decentralisatie is dit voor anderen veel minder het geval. Het is niet verwonderlijk dat deze discrepanties voornamelijk het gevolg zijn van historische, politieke en ook economische factoren. Wat opvalt is echter hoe landen met een vergelijkbare grondwettelijke bevoegdheidsverdeling zoals de Verenigde Staten, Australië en Zwitserland een sterk uiteenlopende evolutie hebben doorlopen. Zo is vandaag de dag de Zwitserse federatie nog steeds sterk gedecentraliseerd, terwijl in de Verenigde Staten en vooral in Australië de invloed van de federale overheid sterk is toegenomen. Het omgekeerde kan worden vastgesteld voor Canada en in mindere mate voor Spanje. Deze federaties zijn over de decennia heen geëvolueerd van een gecentraliseerde naar een gedecentraliseerde federatie, zoals ook voor België het geval is.
3. Hoewel over het algemeen de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus in de grondwet relatief duidelijk is neergeschreven, is dit onderscheid in werkelijkheid lang niet zo duidelijk. Voor de meeste landen is de rolverdeling tussen het federale en het regionale niveau voor de verschillende bevoegdheden mettertijd vervaagd. Deze trend kan voor de meeste federaties worden waargenomen, maar is vooral van toepassing op Australië en Duitsland.
Vermits dit systeem van overlappende bevoegdheden, vaak gelabeld als *'coöperatief federalisme'*, in toenemende mate heeft geleid tot onnodige complexiteit, duplicatie en kortweg inefficiëntie, hebben er in deze

¹³ Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston.

eerdergenoemde landen de laatste jaren verscheidene hervormingen plaatsgevonden. Deze hervormingen hadden als doel de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus duidelijker te omschrijven. In België is de bevoegdheidsverdeling in vergelijking met andere landen relatief duidelijk afgebakend. Dit is enerzijds het gevolg van een aaneenschakeling van staats-hervormingen in de recente decennia. Anderzijds is dit het gevolg van bepalingen die reeds in de originele grondwet ingeschreven waren. In de Belgische grondwet is de wetgevende en de uitvoerende macht voor een bepaalde bevoegdheid meestal toegekend aan hetzelfde overheidsniveau. Op die manier is er traditioneel relatief weinig nood aan intergouvernementele samenwerking.

4. Niet alleen in Australië, Duitsland en de Verenigde Staten maar in haast alle federaties die in dit werkstuk worden behandeld hebben er de laatste jaren allerhande federale hervormingen plaatsgevonden. Een drietal factoren kunnen worden onderscheiden die deze bevoegdheidsherverdeling hebben beïnvloed en/of hebben mogelijk gemaakt:

- Ten eerste is er de mogelijkheid voor grondwettelijke hervormingen. Opvallend hierbij is de mate waarin en de manier waarop eventuele amendementen aan de grondwet gemaakt kunnen worden. In de Verenigde Staten, Canada, Australië en Zwitserland bijvoorbeeld is de grondwet in principe uitermate rigide. Eventuele aanpassingen zijn enkel mogelijk door middel van bijzondere en uitermate technische procedures. In praktijk echter hebben er in Zwitserland door talrijke volksreferenda de laatste jaren talrijke grondwettelijke hervormingen plaatsgevonden. In Spanje en België is de grondwet relatief minder rigide en vereisen hervormingen 'slechts' een bijzondere meerderheid.
- Een tweede mogelijkheid is de interpretatie van de grondwet door het grondwettelijk hof. De invloed van deze interpretaties is vooral doorslaggevend voor de landen waar het 'gewoonterecht' van toepassing is zoals Canada, de Verenigde Staten en Australië. Desondanks heeft dit ook in Duitsland en België tot de nodige hervormingen geleid.
- Ten slotte heeft er door intergouvernementele transfers in verschillende landen een herverdeling van de bevoegdheden plaatsgevonden¹⁴. Dit geldt voornamelijk voor Australië en de Verenigde Staten waar de invloed van de federale overheid de laatste jaren gestaag is toegenomen.

Uit het voorgaande blijkt duidelijk dat federaties allesbehalve statisch zijn. Integendeel het zijn dynamische en steeds evoluerende institutionele systemen. Ondanks, of misschien wel dankzij, de uiteenlopende hervormingen van de laatste jaren kan men vaststellen dat de tendens tot verandering in de meeste landen een status-quo lijkt te hebben bereikt. Met andere woorden, in de meeste federaties schijnt er vandaag een soort patstelling te bestaan tussen de centrifugale en de centripetale krachten. Deze patstelling betekent echter niet dat alle mogelijke spanningsvelden zijn uitgeklaard. Verdere staats-hervormingen kunnen in de meeste landen dan ook tot de mogelijkheden behoren¹⁵.

In Zwitserland bijvoorbeeld werd er een 10-tal jaar geleden, in 1999, een ingrijpende herziening van de federale grondwet doorgevoerd. Desondanks blijven er nog steeds een aantal kwesties op tafel liggen. Zoals onder meer: de hervorming van de financiële herverdelingsmechanismen; verdere afbakening in de allocatie van bevoegdheden

¹⁴ Cfr. infra

¹⁵ Sinds het Lissabon akkoord is enkel nog een symmetrisch decentralisatie toegestaan. (http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm).

tussen de federale overheid en de Zwitserse Kantons; de onvermijdelijke herziening van verschillende Kantonnale grondwetten.

Ook in Duitsland werd recentelijk, namelijk in 2006, de grondwet herzien. Ook hier echter blijven er een aantal zaken onopgelost. De allocatie van de bevoegdheden tussen de verschillende overheidsniveaus is niettegenstaande de verregaande herzieningen nog steeds in beweging. Verder zijn er ook hervormingen aan het systeem van intergouvernementele transfers gepland.

Binnen Spanje, Canada en Australië lijken verdere hervormingen binnen afzienbare tijd haast onvermijdelijk. Voor deze landen is dit grotendeels een gevolg van de pertinente nervositeit omtrent het bijzondere statuut van één of meerdere binnenlandse regio's.

Ook in België is de institutionele staatsstructuur nog steeds in volle ontwikkeling met de zesde staatshervorming die op 1 juli dit jaar in werking zal treden.

2.3. De bevoegdheidsverdeling: een comparatief overzicht

1. Een kwalitatieve benadering: catalogus van bevoegdheden

Na dit inzicht in de voornaamste institutionele principes van verschillende federale staten en een eerste aanzet om de wijze en de mate waarin bevoegdheden verdeeld zijn in kaart te brengen, is het tijd om de bevoegdheidsverdeling verder uit te diepen. Onderstaande tabel, die gebaseerd is op een studie van Watts (2008), tracht een overzicht te geven.

Tabel II: Catalogus van bevoegdheidsverdeling (deel 1)

Legende: F(Federaal); S (Deelstaat); C (concurrerende bevoegdheid); + (Deelstatelijke administratie van federale wetgeving); a (Asymmetrische uitoefening van machten/functies/bevoegdheden)

Beleidsdomein		Zwitserland	Duitsland	Spanje	Canada	Verenigde Staten	Australië	België
Financiën & Fiscaal	Bevoegdheid							
	Customs/Excise	F	F	F	F	F/C	F	C
	Corporate	F	C+	F	FS	C	C	C
	Personal Income	F	C+	FSa	FS	C	C	C
	Sales	F	C+	FSa	FS	C	C	C
	Other	FS	C+	F	F	C	F	Sr
	Debt & Borrowing	F	FS	FSa	F	F		F
	Public Debt of the Federation	F	F	F	FS	FS	F	F
	Foreign Borrowing	FS	FS	FS	FS	FS	C	FScr
	Domestic Borrowing	FS	FS	FS			C	FScr
International Relations								
	Defence	F	F	F	F	F	F	F
	Treaty Implementation	F	F	F	F	FS	FS	F
	Citizenship	F	FS	F	F	F	F	ScrF
	Immigration (into federation)	F*	FC+	F	F	F	F	F
	Immigration (between regime)	C	C+	F	F	C	C	F
Functioning of Economic Union								
	Trade & Commerce	F	C+	F	F	F	F	Sc
	External Trade	F		F	F	F	C	Sr
	Inter-state Trade	F			F	F	C	
	Intra-state Trade				S	S	S	
	Currency	F	F	F	F	F	F	F
	Banking	F	C+	F	F	C	C	F
	Bankruptcy				F	FS	C	
	Insurance	FS		F	FS	FS	C	F

Tabel II: Catalogus van bevoegdheidsverdeling (vervolg)¹⁶

Beleidsdomein	Zwitserland	Duitsland	Spanje	Canada	Verenigde Staten	Australië	België
Transportation & Communications							
Roads & Bridges	FS	C+	SF	S	FS	FS	Sr
Railways	F	FC+	S	FS	FS	FS	F
Air	F		SF	F	F	FS	Sr
Telecommunications	F	F	F	FS	FS	C	F
Postal Services	F	F	F	F	F	C	F
Broadcasting		FC+	F	F	F	C	Sc
Agriculture & Resources							
Agriculture	FS	C+	S	C	S	SC	
Fisheries		C+	S*F	FS	S	FS	Sr
Mineral Resources			F	FS	S	S	Sr
Nuclear Energy	F	C	F	F	FS	C	F
Education							
Primary & Secondary Education	C+S	CS	FS*	S	S	FS	Sc
Postsecondary Education	FC+S	FCS		S	FS	F	Sc
Research and Development	C+	FCS	F		FS	FS	FSc
Health Services							
Hospitals	S	C+	FS*	SF	SF	FS	Sc
Public Health and Sanitation	C+		S	S	S	S	Sc
Labour and Social Services							
Unemployment Insurance	C+	C+	F	F	FS	C	FSc
Income Security	FC	C+	F	FS		C	FSc
Social Services	C+	C+	FS	SF	SF	C	Sc
Pensions	C+		F	C	C	C	FSc
Law & Security							
Civil Law	F	C+	F	S	S	FS	F
Criminal Law	F	C+		F	S	S	F
Organization of Courts	S	C+		FS	FS	FS	F
Internal Security	S	C+S	FS	FS	FS	FS	F
Prisons	S		F	FS	FS	S	F
Other Matters							
Language	S		FS	FS			FSc
Culture	C+		FCSa	FS			Sc
Environment	C+	C+	C	FS	FS	FS	Sr
Municipal Affairs	S	S	FS	S	S	S	FSr

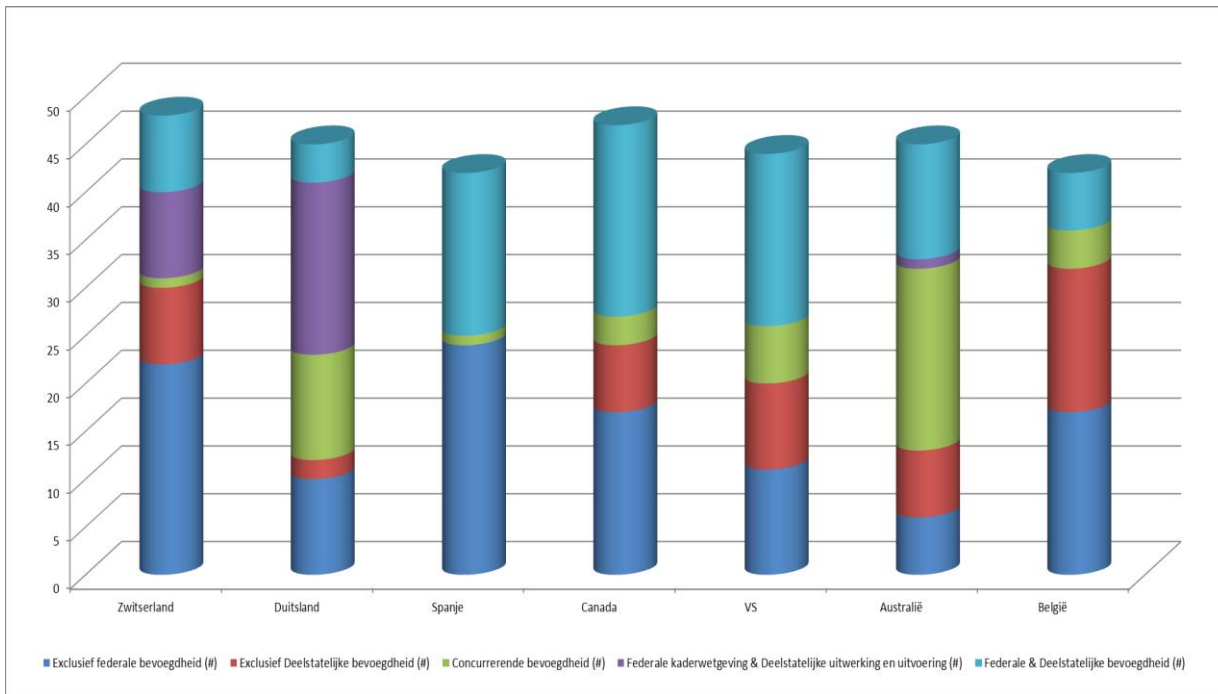
Uit deze comparatieve tabel kunnen een aantal belangrijke conclusies getrokken worden. In de eerste plaats valt het op hoezeer de verdeling van bevoegdheden in de verschillende landen uiteenloopt. Desondanks kunnen er een aantal overeenkomsten worden waargenomen. Zo kan men stellen dat de federale overheid doorgaans de bevoegdheid heeft over onder meer: defensie, internationale relaties, het muntwezen, primaire belastingen en de federale jurisdictie. De deelstaten daarentegen zijn meestal bevoegd over: onderwijs, gezondheidsbeleid, sociale zekerheid, openbare orde en ten slotte de rechtspraak en de rechtsbedeling.

Omdat het bijzonder moeilijk is om aan de hand van deze informatie de institutionele staatsstructuur, en meer in het bijzonder de autonomie van de deelstaten, te evalueren, trachten we de concentratie van de bevoegdheden grafisch te illustreren aan de hand van de volgende grafiek.

Figuur I: Grafische weergave wijze van bevoegdheidsverdeling in verschillende federale staten (aantal bevoegdheden)¹⁷

¹⁶ Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston; *Forum of Federations* et al. Opgelet: Door het dynamische en ambigue karakter van de bevoegdheidsverdeling in federale staten worden deze gegevens in andere werken deels tegengesproken. Data voor België geven de situatie weer vóór de implementatie van de zesde staats hervorming.

¹⁷ Berekend op basis van Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston; *Forum of Federations* et al

Bovenstaande figuur, die gebaseerd is op de informatie weergegeven in Tabel II, toont aan dat in de klassieke federale staten gekenmerkt door een zogenaamd *'Legislatief federalisme'* zoals de Verenigde Staten, Canada en Australië, de exclusieve deelstatelijke bevoegdheid relatief groter is dan in de continentale federale staten¹⁸. De uitzondering hierop is echter Zwitserland, dat gekenmerkt wordt door de meest verregaande decentralisatie. Ook België is gekenmerkt door een hoog aantal exclusieve deelstatelijke bevoegdheden, maar dit is grotendeels te wijten aan haar specifieke staatsstructuur en in het bijzonder door het feit dat zowel aan de gewesten als aan de gemeenschappen aparte bevoegdheden zijn toegekend. De wijze waarop bevoegdheden verdeeld zijn is belangrijk vermits zij een inzicht verschaft in de autonomie van de deelstaten. Het is weinig verwonderlijk dat deelstaten met exclusieve bevoegdheden over een grotere autonomie beschikken.

Om inzicht te krijgen in de manier waarop bevoegdheden verdeeld zijn, is het echter niet voldoende om enkel de exclusieve bevoegdheden te bekijken, ook de analyse van de concurrerende bevoegdheden is interessant. Hierbij is het echter van essentieel belang om het onderscheid te benadrukken in de manier waarop deze bevoegdheden in de verschillende federale staten *de facto* uitgeoefend worden. In de Zwitserse en de Duitse federale staat geldt voor concurrerende bevoegdheden doorgaans dat de federale overheid instaat voor de kaderwetgeving terwijl de deelstaten instaan voor de verdere uitwerkingen, implementatie en controle. In de klassieke Angelsaksische federale staten en in het bijzonder voor de Verenigde Staten en Australië daarentegen bestaat er voor gedeelde bevoegdheden geen duidelijke rolverdeling tussen het federale en het sub-nationale niveau. In deze landen bestaat er een grondwettelijk bepaalde flexibiliteit in de uitoefening van concurrerende bevoegdheden door de verschillende overheidsniveaus. Hoe de bevoegdheid *de facto* verdeeld wordt kan dan ook verschillen van staat tot staat¹⁹.

¹⁸ cfr. infra.

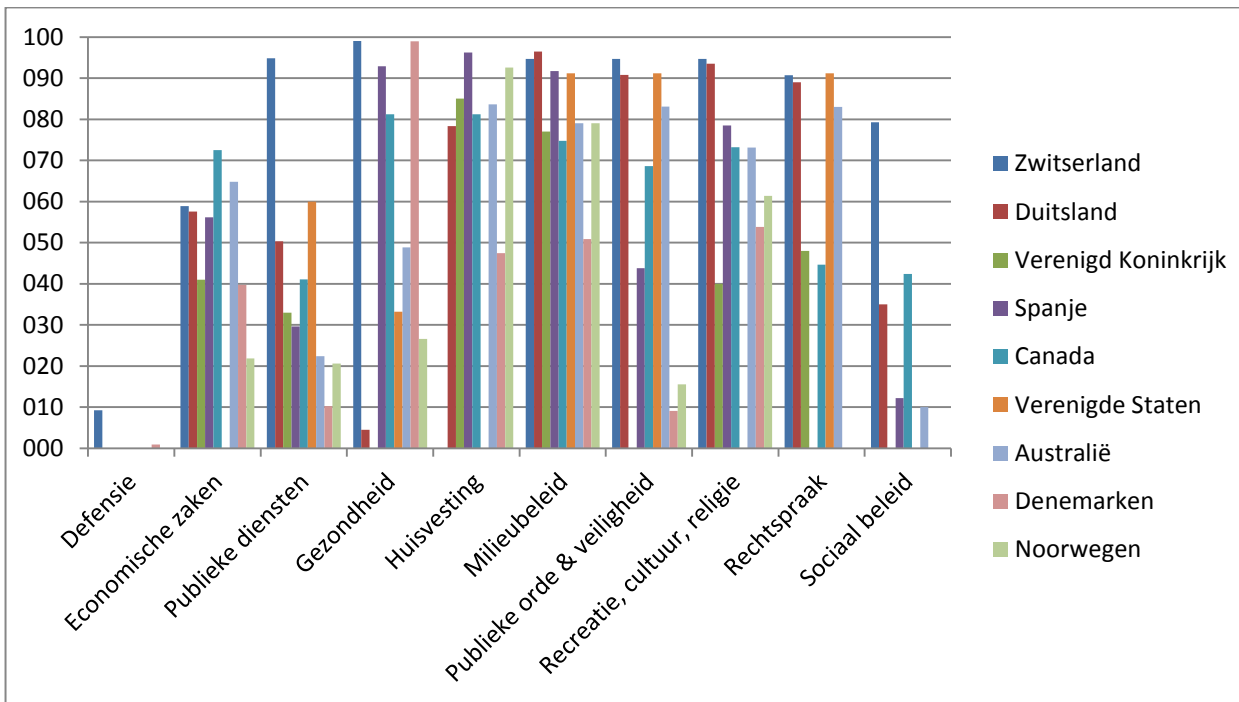
¹⁹ Thorlakson, L., (2013), 'Comparing Federal Institutions: Power and Representation in Six Federations', in: *Western European Politics*, 26 (2), pp. 1-22.

2. Een kwantitatieve benadering: uitgavenpatroon per overheidsniveau

Om rekening te houden met de mate van relevantie van de bevoegdheden die overgeheveld worden naar de respectievelijke niveaus, en om zo tot een betere vergelijking te komen, kijken we naar het uitgavenpatroon per overheidsniveau en per bevoegdheid als indicator van de mate van autonomie van de verschillende overheidsniveaus. Dergelijk inzicht in het financiële stelsel dient als efficiënte indicator van de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende federale niveaus en maakt een objectieve en internationale vergelijking mogelijk ²⁰.

Figuur II toont de mate van decentralisatie van de verschillende bevoegdheden door het aandeel van de sub-nationale uitgaven in de totale overheidsuitgaven (nationaal + subnationaal) te bekijken.

Figuur II: Uitgaven per functie voor het sub-nationale niveau (in % van de totale overheidsuitgaven) ²¹

Onderstaande figuren²² tonen het belang van de bevoegdheden in het budget van de betreffende overheid. In de meeste federale landen hebben het onderwijsbeleid en de sociale zekerheid het grootste aandeel in de regionale overheidsuitgaven. Opvallend is wel dat het uitgavenpatroon voor deze bevoegdheden relatief grote verschillen vertoont tussen de beschouwde federale staten onderling. Ook de OECD COFOG classificatie, 'Economische Zaken' (e.g. regionale en lokale investeringen in landbouw, transport, communicatie, de bouwsector) maakt een groot deel uit van de sub-nationale portefeuille.

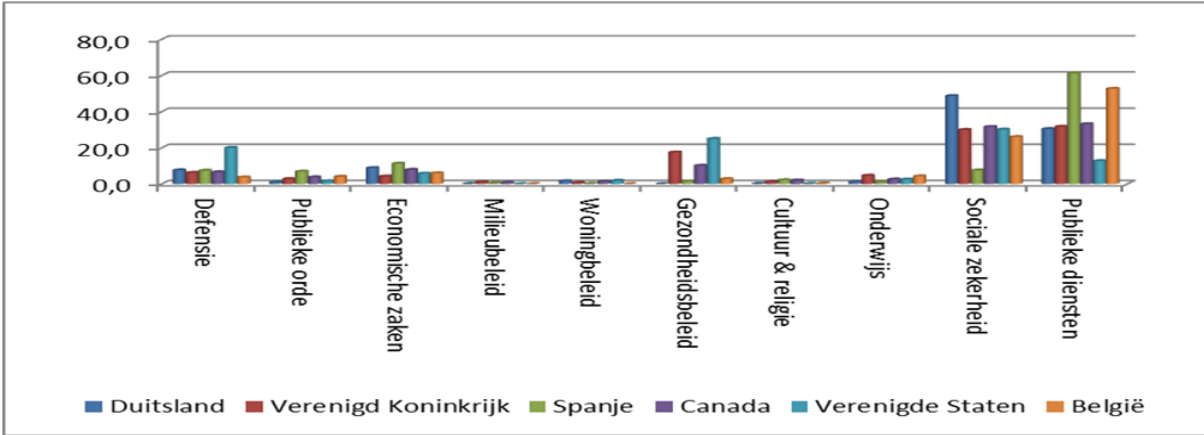
²⁰ Onderstaande figuren zijn gebaseerd op OECD data en hanteren de zogenaamde COFOG, een classificatie voor de verschillende overheidsfunctie. Voor gedetailleerde informatie over deze classificatie zie o.a.: *COFOG - Detailed Structure and Explanatory Note*, (<http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=4>).

²¹ Uit: DICE Database; OECD; *Forum of Federations*, et al.; Opmerkingen: (1.) Blanco vak geeft aan dat er geen data is gevonden; (2.); Data voor (1) Zwitserland (Environmental Protection; Security and Recreation culture & religion); voor (2) Verenigde Staten (Environmental protection; Security; Law) is mogelijk foutief; (3.) Data verzameld tussen 2006-2009. Onder sub-nationale niveau wordt het regionale en het lokale niveau verstaan.

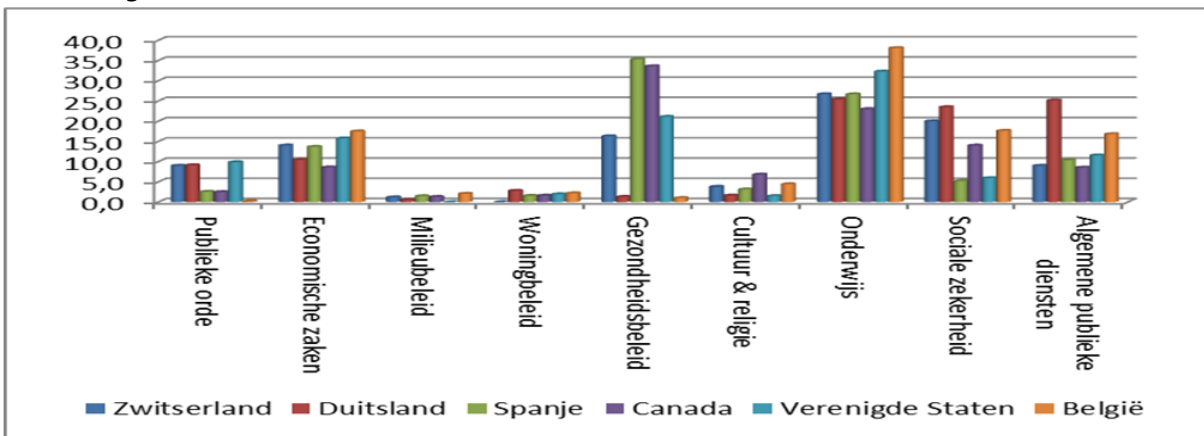
²² Voor meer informatie over data, onder meer over de manier waarop deze berekend wordt, zie o.a.: OECD (2011), *OECD Fiscal Federalism Studies, Institutional and Financial Relations across Levels of Government*; *OECD National Account Statistics*; Opmerkingen: laatste data verzameld in 2011.

Uitgaven per functie per overheidsniveau (in % van de totale uitgaven per overheidsniveau)

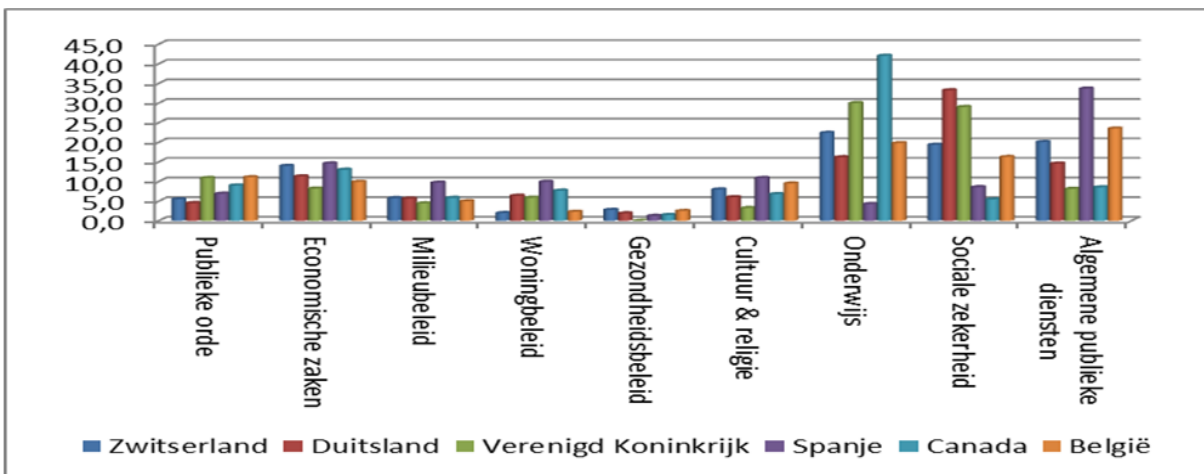
A. Centraal

B. Regionaal

C. Lokaal

III. Regionale Autoriteit Index

3.1. Concept

Om een objectieve vergelijking te maken tussen verschillende actoren, in dit geval federale staten, is een index een voor de hand liggende keuze. Weinig verwonderlijk zijn er dan ook doorheen de jaren een aantal indices ontwikkeld om de mate van decentralisatie in federale en niet-federale staten te bepalen, te evalueren en te vergelijken. Enkele van de voornaamste zijn die van Lane & Ersson (1995), Lijphart (1999), Arzaghi & Henderson (2005), Brancati (2006) et al. Al deze indices zijn sterk uiteenlopend maar zijn over het algemeen vrij generaliserend en te simplistisch doordat zij een te eenzijdige visie op federalisme inhouden. Een relatief recent ontwikkelde index door Hooghe et al. (2008), de zogenaamde "Regional Authority Index" (RAI), tracht aan deze tekortkomingen tegemoet te komen. In tegenstelling tot de eerder vernoemde indices, houdt de RAI niet alleen rekening met de mate van regionale autonomie, (cf. self-rule in Tabel III), maar ook met de mate waarin de regionale overheid vertegenwoordigd is op het nationale niveau en de mate waarin zij betrokken is in de federale beleidsvoering, (cf. shared-rule in Tabel III).

Het is niet de doelstelling van deze briefing om in detail in te gaan op de manier waarop de RAI berekend wordt, desondanks is het nuttig om even kort stil te staan bij het zogenaamde classificatie schema achter deze index ²³.

Tabel III: Classificatie schema: Regionale Autoriteit Index

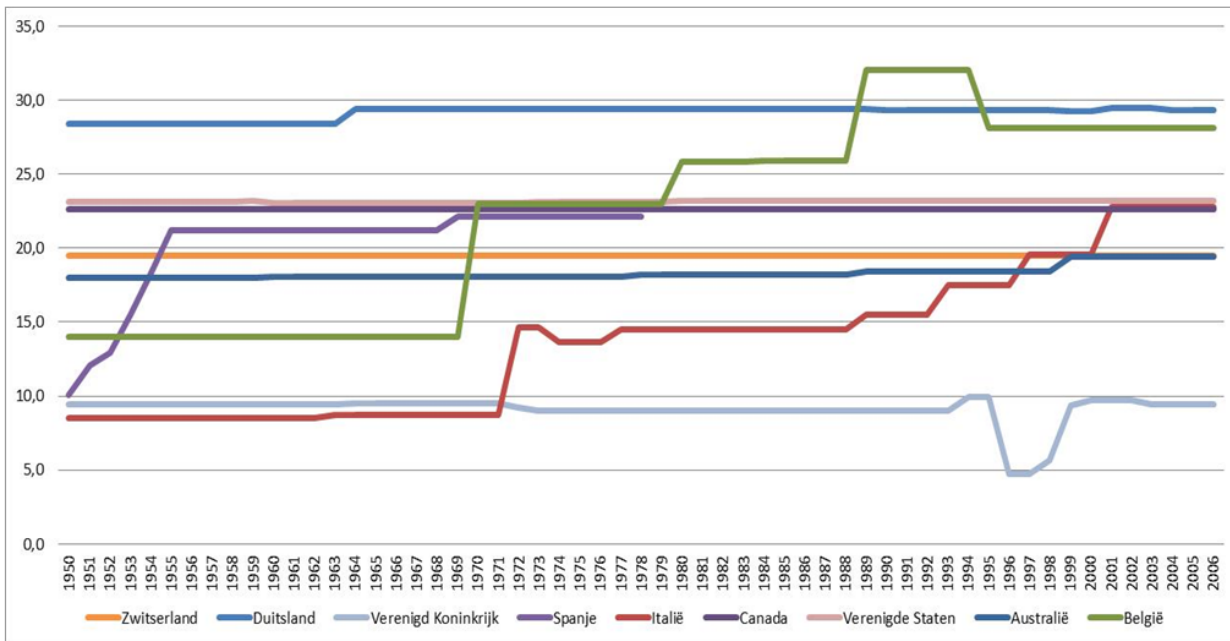
<i>Self-Rule</i>		
Institutionele set-up:	De mate waarin een sub-nationale overheid autonoom is in plaats van geconcentreerd	0-3
Beleidsbevoegdheid:	De draagwijdte van de beleidsbevoegdheid van de sub-nationale overheid	0-4
Fiscale Autonomie:	De mate van onafhankelijkheid waarin de sub-nationale overheid kan beslissen over haar belastingbeleid	0-4
Vertegenwoordiging:	De mate van onafhankelijkheid van het sub-nationale wetgevende en uitvoerende beleid	0-4
<i>Shared-Rule</i>		
Wetgevende bevoegdheid:	De mate waarin de sub-nationale kan bijdragen tot de federale wetgeving	0-2
Uitvoerende bevoegdheid:	De mate waarin de sub-nationale overheid kan bijdragen tot het nationale beleid in intergouvernementele vergaderingen	0-2
Fiscale controle:	De mate waarin de nationale belastinginkomsten gedeeld worden met de sub-nationale overheid	0-2
Grondwettelijke bevoegdheid:	De mate waarin de sub-nationale overheid kan bijdragen tot de beslissingen omtrent grondwettelijke wijzigen	0-3

²³ Voor meer informatie omtrent deze index cfr. o.a.: Hooghe, L.; Marks, G. and Schakel, H. (2008), 'Operationalizing Regional Authority: A Coding Scheme for 42 Countries, 1950-2006', *Regional and Federal Studies*, 18 (2-3), pp. 123-142; Hooghe, L., Marks, G. and Schakel, H. (2008), 'Appendix B: Country and Regional Scores', 18 (2-3), pp. 259-274.

3.2. Illustratie

Het is duidelijk dat de RAI, naast de andere gehanteerde methodes in deze briefing, een interessant hulpmiddel is voor de comparatieve analyse van federale staten. Vooraleer er wordt ingegaan op de huidige situatie, is het interessant om deze thematiek kort te benadrukken vanuit historisch perspectief.

Figuur III: Evolutie van RAI²⁴

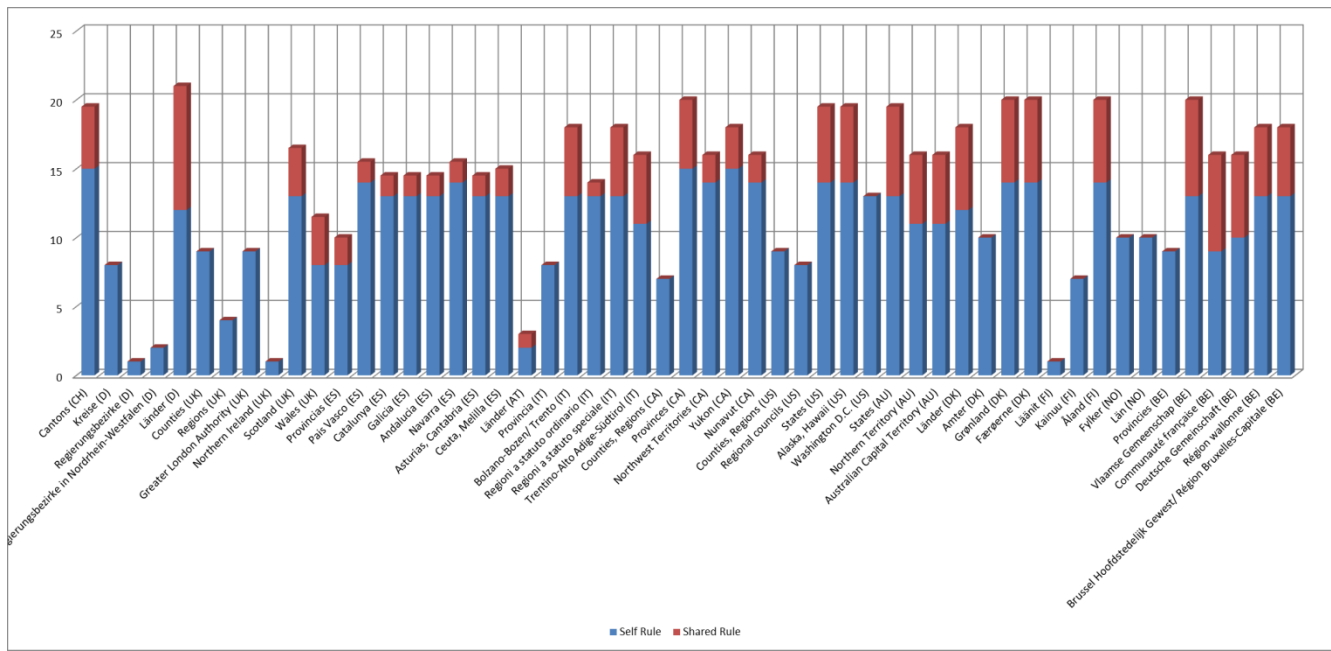

Bovenstaande figuur is een grafische weergave van de geaggregeerde RAI score. Wat vooral opvalt is hoezeer deze score voor België in de periode 1950-2006 in vergelijking met andere federale staten is toegenomen. Het enige land dat een vergelijkbare evolutie heeft doorgemaakt in deze periode is Italië. Daarnaast is het ook opmerkelijk dat België, op Duitsland na, van alle beschouwde federale staten de hoogste RAI score heeft. De scores van de andere federale staten liggen min of meer binnen de verwachtingen van het reeds geïdentificeerde patroon, alleen Zwitserland scoort beneden de verwachtingen.

Deze scores zijn deels het gevolg van de specifieke manier waarop de RAI op het nationale niveau berekend wordt via aggregatie van sub-nationale data, regio's, gewesten en provincies inclusief. Het is daarom van essentieel belang om deze data op sub-nationaal niveau van naderbij te bekijken per RAI classificatie.

²⁴ Voor de manier waarop de RAI score geaggregeerd wordt op nationaal niveau: Hooghe, L.; Marks, G. and Schakel, H. (2008), 'Operationalizing Regional Authority: A Coding Scheme for 42 Countries, 1950-2006', *Regional and Federal Studies*, 18 (2-3), pp. 123-142; Hooghe, L., Marks, G. and Schakel, H. (2008), 'Appendix B: Country and Regional Scores', 18 (2-3), pp. 259-274. Belgische data heeft betrekking op de situatie vóór de zesde staatshervorming.

Figuur VI: Self-Rule & Shared-Rule ²⁵

Deze figuur vergelijkt de RAI score per sub-nationaal niveau in België met die van de voornaamste Europese en Angelsaksische federale staten en enkele van de meest gedecentraliseerde niet-federale staten zoals Denemarken, Finland en Noorwegen. Deze figuur geeft duidelijk de asymmetrie weer van de Belgische federale staat, zo blijkt de Vlaamse gemeenschap door haar relatief hoge score op *shared-rule*, ook over een hogere algemene RAI score te beschikken, de gewesten daarentegen beschikken dan weer over een hogere score op *self-rule*. Deze discrepantie is te wijten aan de verschillende institutionele structuren van de gemeenschappen en meer in het bijzonder door de fusie van de Vlaamse gewestelijke en gemeenschapsinstellingen.

Deze figuur blijkt de waarnemingen uit de vorige figuren ook min of meer te bevestigen. De RAI scores van de verschillende sub-nationale niveaus in België liggen relatief hoog in vergelijking met die van de andere staten. Desondanks zijn er verschillende deelstaten, zowel in de federale als niet-federale staten, die zowel op het vlak van *self-rule* als op het vlak van *shared-rule* hogere scores.

Meer specifiek hebben de Gewesten een vergelijkbare score voor autonomie als de Australische Staten, de Autonome Spaanse gemeenschappen, de Italiaanse regio's. Daarentegen beschikken zij over een lagere beleidsautonomie dan de Zwitserse Kantons, de Canadese provincies en de Verenigde Staten. Ten slotte hebben ook enkele bijzondere regio's in de Scandinavische landen een hogere score ²⁶.

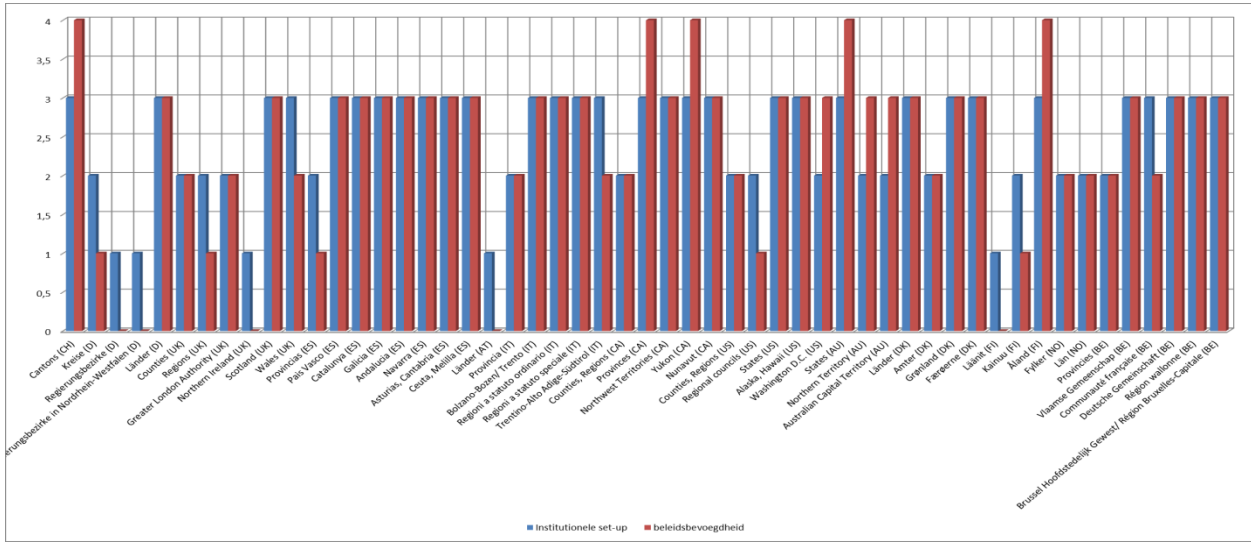
De Gemeenschappen behalen op de Duitse Kantons na de hoogste score inzake participatie. Dit is weinig verwonderlijk vermits de Duitse federale staat het schoolvoorbeeld is van *coöperatief federalisme*.

Naast deze algemene beschouwing geven de hieronder staande figuren een meer gedetailleerd inzicht in de individuele 'bouwstenen' van de RAI score.

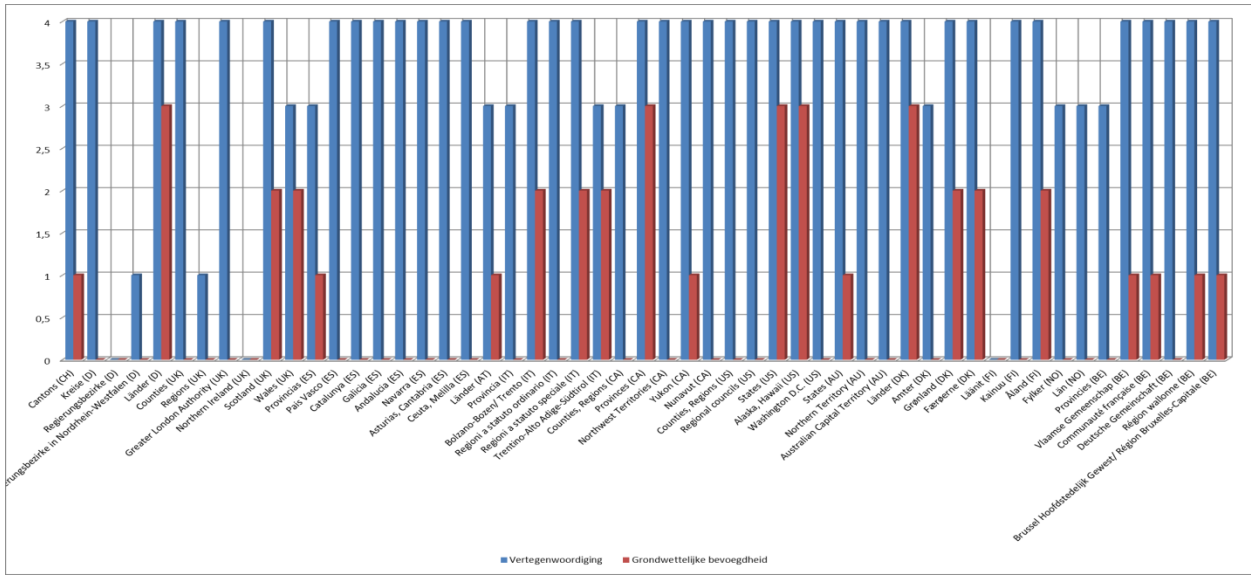
²⁵ Deze figuur is een weergave van de 'Regionale Autoriteit Index' (RAI) ontwikkeld door Hooghe, L. et al. In deze schaal staat 15 voor een maximum aan *Self-Rule* en 9 voor een maximum aan *Shared-Rule*.

²⁶ Fabre, E. (2009), *Belgian Federalism in a Comparative Perspective*, VIVES Beleidspapers.

Figuur V: Institutionele set-up & beleidsbevoegdheid²⁷

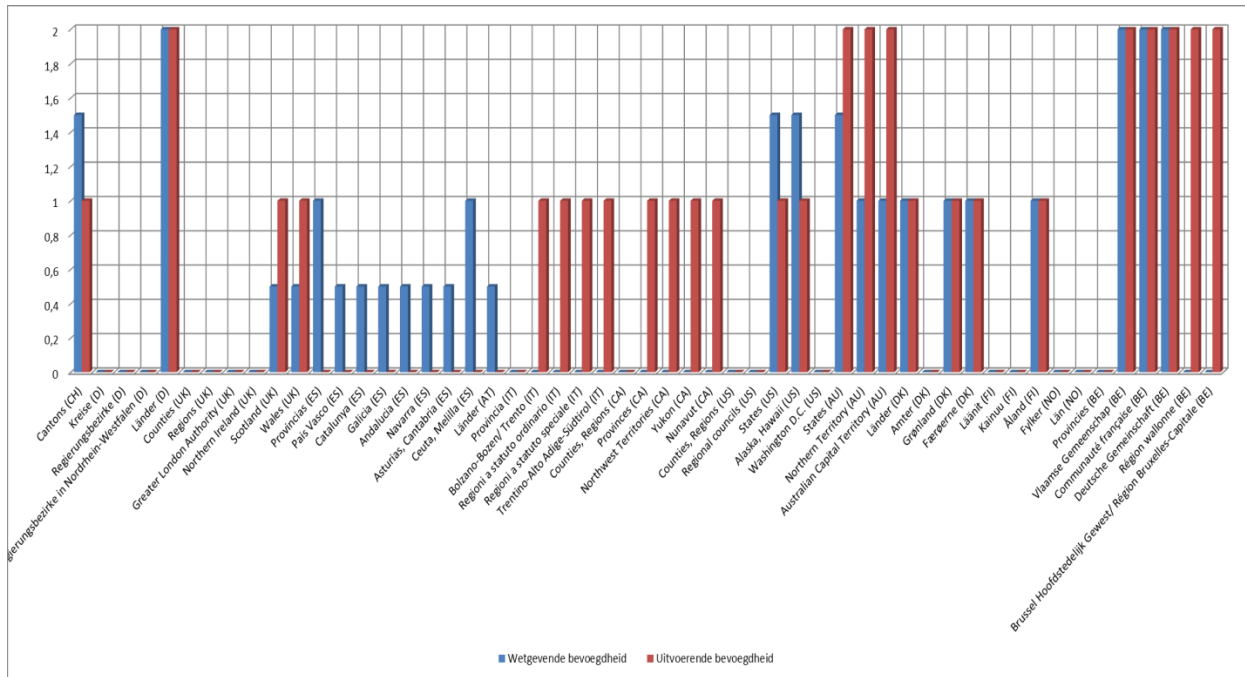
Figuur VI: Vertegenwoordiging & grondwettelijke bevoegdheid²⁸

²⁷ Deze figuur is een weergave van de 'Regionale Autoriteit Index' (RAI) ontwikkeld door Hooghe, L. et al.

²⁸ Ibidem.

Figuur VII: Wetgevende & Uitvoerende bevoegdheid²⁹

Deze figuren lijken eerdere conclusies te bevestigen. Met name de Belgische, de Duitse en in mindere mate de Canadese en de Zwitserse deelstaten behalen op elke RAI classificatie een hoge score. Enkel op het vlak van beleidsbevoegdheid en op het vlak van grondwettelijke bevoegdheid behaalt België geen topscores. Dit laatste is te wijten aan de relatief beperkte vertegenwoordiging van de deelstaten in de federale legislatuur en aan het onvermogen van de deelstaten om een vetorecht uit te oefenen bij voorstellen tot grondwettelijke amendementen³⁰.

²⁹ Deze figuur is een weergave van de 'Regionale Autoriteit Index' (RAI) ontwikkeld door Hooghe, L. et al.

³⁰ Fabre, E. (2009), *Belgian Federalism in a Comparative Perspective*, VIVES Beleidspapers.

IV. Financieel Stelsel

4.1. Inleiding

Door de omzetting van kwalitatieve in kwantitatieve variabelen is de RAI een inherent ambigue index. Een alternatieve methode om te komen tot een betekenisvolle vergelijking tussen de federaties is dan ook om te kijken naar het inkomsten- en uitgavenpatroon als indicator van de mate van autonomie van de verschillende federale niveaus.

In dit hoofdstuk wordt getracht om op kwantitatieve manier inzicht te verschaffen in de mate van de centralisatie van het financiële stelsel in de betreffende federale staten. In wat volgt wordt er eerst per land een bondige beschrijving gegeven van de essentiële kenmerken van het financieringsstelsel. Vervolgens wordt er aan de hand van enkele grafieken en tabellen meer duidelijkheid gegeven over de toewijzing van inkomsten en uitgaven per overheidsniveau; de verticale intergouvernementele transfers, de herverdelingsmechanismen en de daarbij horende bevoegdheidsverdeling.

4.2. Landenstudie

1. Zwitserland

De Kantons en gemeenten in Zwitserland kennen een grote fiscale onafhankelijkheid. Dit is het logische gevolg van het feit dat de verschillende sub-nationale niveaus, de Kantons in het bijzonder, bevoegd zijn voor de verdere uitwerking en uitvoering van de federale wetgeving. Om te voldoen aan deze plichten, moeten de Kantons ook kunnen instaan voor hun eigen inkomsten. Grofweg kan men stellen dat de sub-nationale overheden instaan voor een kleine 48% van de totale overheidsinkomsten en voor meer dan 57% van de totale overheidsuitgaven.

Onderworpen aan referenda, beslissen de Kantonnale parlementen onder meer over: de belastingen; het budget en de begroting; het aangaan van leningen en talrijke andere budgettaire en financiële bepalingen. Opvallend is dat zowel de toepasbare belastingtypes als de maximale aanslagvoet zijn vastgelegd in de federale grondwet. Eventuele aanpassingen kunnen enkel gebeuren aan de hand van referenda met een bijzondere meerderheid zowel op het federale als op het Kantonnale niveau.

De fiscale autonomie van de Kantons blijkt voorts uit de sterke verdeling van de fiscale soevereiniteit en dit vooral op het gebied van de inkomsten - en vermogensbelastingen die grotendeels een Kantonnale bevoegdheid zijn. Daarnaast zijn de Kantons bevoegd voor de belastingen op kapitaalwinsten, de belastingen op onroerende goederen en de belastingen op successies en schenkingen ³¹ en ook voor andere belastingen die van minder belang zijn zoals: de belasting op voertuigen en op ontspanning. Bepaalde belastingen zijn daarentegen exclusief federaal, zoals: BTW, de accijnzen en de douanerechten.

In het geval dat de Kantons, ondanks hun verre gaande fiscale autonomie, er niet in slagen hun uitgaven naar behoren te financieren, voorziet de federale overheid in intergouvernementele overdrachten. Dit is een complex systeem waarbij het overdrachtsmechanisme gebaseerd is op de financiële capaciteit van de Kantons ³².

In de praktijk voorziet dit systeem van intergouvernementele overdrachten vooral in een gegarandeerde minimale sociaaleconomische dienstverlening op Kantonnaal niveau. Het voorziet echter ook een compensatie in het geval van horizontale 'spill-overs' of indien de uitgaven voor een structurele hervorming tijdelijk buitengewoon hoog oplopen ³³.

2. Duitsland

De financiële en budgettaire organisatie in Duitsland, is een weerspiegeling van haar 'coöperatief federalistisch' karakter: de Länder staan in voor de administratie van het Bondrecht en worden hiervoor financieel bijgestaan door de federale overheid. De federale overheid staat in voor het gros van de beslissingen met betrekking tot de financiën en beschikt over het merendeel van de fiscale en niet-fiscale opbrengsten. Uitgedrukt in cijfers staat de federale overheid in voor zo'n 65% van de inkomsten en zo'n 61% van de uitgaven.

³¹ Administration Fédérale des Contributions

³² Cfr. Bijlagen

³³ Storme, M. (2010), 'Het Spaanse Rechtsstelsel', in: Rechtsvergelijking; Hueglin, T. & Fenna, A. (2005); Hoge Raad van Financiën (1998), De Verdeling van Bevoegdheden inzake Fiscaal Beleid Tussen de Verschillende Overheidsniveaus; Besselink, F.. (2009), Het Straatsrecht van 15 landen van de Europese Unie; Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston.

De Länder daarentegen beschikken over een beperkte fiscale autonomie en hebben enkel de wetgevende bevoegdheid over de minder belangrijke belastingen. Daarentegen hebben zij wel een zekere autonomie met betrekking tot het aangaan van leningen. Bovendien hebben de Länder de uitvoering - en beheersbevoegdheid voor onder meer de volgende heffingen: de inkomstenbelasting met inbegrip van solidariteitsbijdrage; de bedrijfsvoorheffing; de roerende voorheffing; de BTW; de registratierechten en de verkeersbelasting.

De gemeenten hebben geen wetgevende bevoegdheid, behalve wat de vaststelling van het tarief van bepaalde gemeentebelastingen betreft.

Zoals in de meeste federale staten, zijn de equalisatie-mechanismen in Duitsland relatief complex. Algemeen kan men stellen dat het Duitse equalisatie-mechanisme uit drie delen bestaat, met name: de verdeling van de BTW; de Länderfinanzausgleich en de Bundesergänzungszuweisungen³⁴. Het volstaat om te wijzen op één van de voornaamste regelingen, het zogenaamde '*Financiering Principe*'. Dit principe stelt dat de Federale overheid de Länder steeds moet voorzien van de nodige fondsen om in haar plichten te voldoen. Daarnaast is de intergouvernementele belastinghervreiding ook grondwettelijk vastgelegd. Met de jaren is de fiscale bevoegdheid van de Länder echter gradueel toegenomen waardoor het belang van deze transfers is afgenomen³⁵.

3. Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk wordt gekenmerkt door een hoge graad van fiscale centralisatie. De lokale overheden zijn slechts bevoegd voor twee types plaatselijke belastingen. De zogenaamde '*Council Tax*' en de '*Non-Domestic Tax*', waarvan enkel de eerstgenoemde een exclusieve bevoegdheid is van de deelstaten. Beiden belastingen hebben bovendien een beperkte impact, de deelstaten staan dan ook in voor slechts 9% van het totale overheidsinkomen. Daarentegen staan zij wel in voor naar schatting 27% van de totale uitgaven.

Op talrijke andere domeinen hebben de deelstaten ook weinig tot geen fiscale bevoegdheden. Zij zijn enkel bevoegd voor leningen, huren en retributies. De lokale autoriteiten kunnen voor hun lening-behoefte bij de regering terecht, maar zij zijn zelf ook bevoegd, en maken van die bevoegdheid zeer vaak gebruik, om publieke leningen aan te gaan.

De plaatselijke belastingen waren lange tijd de zogenaamde '*Rates*', een door de '*Districts*' geheven onroerendgoedbelasting. In de tarieven van deze belasting werden ook de financiële behoefte van de '*Counties*' verrekend. Vanwege onbillijkheden in het systeem werden zij echter begin jaren '90 vervangen door '*Community Charges*', die op hun beurt vervangen werden door de eerder vernoemde '*Council tax*'.

Deze '*Council tax*' dekt slecht zo'n 25% van de gewone uitgaven. De deelstaten zijn bijgevolg grotendeels afhankelijk van de beslissingen die op federaal niveau genomen worden en van zogenaamde dotaties of '*government grants*'. Hierbij kunnen twee types transfers onderscheiden worden: enerzijds diegene die gericht zijn op de realisatie van één bepaalde doel en anderzijds de zogenaamde algemene uitkeringen³⁶.

³⁴ Cfr. Bijlagen

³⁵ Storme, M. (2010), 'Het Spaanse Rechtsstelsel', in: Rechtsvergelijking; Hueglin, T. & Fenna, A. (2005); Hoge Raad van Financiën (1998), De Verdeling van Bevoegdheden Inzake Fiscaal Beleid Tussen de Verschillende Overheidsniveaus; Besselink, F.. (2009), Het Straatsrecht van 15 landen van de Europese Unie; Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston.

³⁶ Storme, M. (2010), 'Het Spaanse Rechtsstelsel', in: Rechtsvergelijking; Hueglin, T. & Fenna, A. (2005); Hoge Raad van Financiën (1998), De Verdeling van Bevoegdheden Inzake Fiscaal Beleid Tussen de Verschillende Overheidsniveaus; Besselink, F.. (2009), Het Straatsrecht van 15 landen van de Europese Unie; Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston; *Forum of Federations* (<http://www.forumfed.org/en/index.php>).

4. Spanje

Spanje wordt gekenmerkt door een relatief grote decentralisatie van de financiën. De verschillende Autonome Gemeenschappen hebben een relatief verregaande fiscale autonomie. De gemeenschappen hebben namelijk *de jure* de mogelijkheid om hun eigen belastingen te heffen waar geen belasting is ingesteld op federaal vlak. *De facto*, is deze manoeuvreerruimte relatief beperkt.

Belangrijker is de tweede bron van fiscale autonomie die voortkomt uit de zogenaamde '*afgestane belastingen*'. Het gaat hierbij om de vermogensbelasting, de successierechten, de belasting op transacties van onroerende goederen, de zegelrechten en de belastingen op spelen en weddenschappen. Institutionele hervormingen over de jaren heen hebben deze bevoegdheid mettertijd uitgebreid, waardoor de regionale parlementen sinds 2002 voor tal van deze belastingen nu ook het tarief en de grondslag kunnen bepalen.

Een derde bron van fiscale autonomie komt voort uit de inkomstenbelasting. Mettertijd is niet alleen het vastgelegde deel van de ontvangsten afgestaan aan de Autonome Gemeenschappen toegenomen, maar is ook de manoeuvreerruimte van de Gemeenschappen toegenomen.

Uitgedrukt in cijfers staan in Spanje de sub-nationale overheden bij benadering in voor 34% van de totale overheidsinkomsten en 46% van de totale uitgaven.

Een gedetailleerde uitleg van het herverdelingsmechanisme in Spanje, reikt buiten het bestek van deze tekst. Het is echter wel belangrijk om op te merken dat door de grote verschillen in de (fiscale) autonomie van de Autonome Gemeenschappen, het belang van talrijke intergouvernementele en interregionale herverdelingsmechanismen en transfers voor sommige regio's niet mag onderschat worden ³⁷.

5. Canada

Op het vlak van fiscale bevoegdheidsverdeling, is Canada samen met Zwitserland één van de meest gedecentraliseerde federale staten in de wereld. De deelstaten beschikken over een vrijwel ongelimiteerde budgettaire bevoegdheid en zijn grotendeels zelf bedruipend. Dit komt enerzijds doordat zij de bevoegdheid hebben om zogenaamde '*indirecte taksen*' te heffen, een omvattende term die in praktijk een brede waaier van belastingtypes omvat ³⁸. Anderzijds, staan de deelstaten ook in voor het beheer van de natuurlijke grondstoffen die vallen binnen de provinciale grenzen, iets wat hun zeker geen windeieren legt. Dit heeft er toe geleid dat in Canada, de sub-nationale overheden (de provincies en de gemeenten) instaan voor zo'n 55% van de totale overheidsinkomsten en haast 67% van de totale overheidsuitgaven. De Provincies zelf vertegenwoordigen 43% van de inkomsten en 46% van de uitgaven.

Indien er toch een onevenwicht zou ontstaan tussen de inkomsten en de uitgaven op provinciaal gebied, is de overheid bij wetgeving verplicht om, daar waar nodig, de deelstaten financieel bij te staan. Dit gebeurt aan de hand van intergouvernementele transfers. In principe zijn deze transfers onvoorwaardelijk en kunnen zij voor een breed scala aan bevoegdheden gehanteerd worden. In praktijk echter worden deze transfers voornamelijk gebruikt om talrijke

³⁷ Storme, M. (2010), 'Het Spaanse Rechtsstelsel', in: Rechtsvergelijking; Hueglin, T. & Fenna, A. (2005); Hoge Raad van Financiën (1998), De Verdeling van Bevoegdheden inzake Fiscaal Beleid Tussen de Verschillende Overheidsniveaus; Besselink, F.. (2009), Het Straatsrecht van 15 landen van de Europese Unie; Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston; *Forum of Federations* (<http://www.forumfed.org/en/index.php>).

³⁸ Cfr infra.

sociaaleconomische bevoegdheden, in het bijzonder het gezondheidsbeleid, het tewerkstellingsbeleid en het secundair onderwijs, te financieren. Het zogenaamde *'Canada Health en Social Transfer Program'*, is één van de voornaamste doeluitkeringen ³⁹.

6. Verenigde Staten

In de Verenigde Staten is nauwelijks enige polemiek omtrent materies aangaande intergouvernementele transfers en equalisatiemechanismen in het algemeen. De reden hiervoor is ongetwijfeld dat zowel het lokale, als het regionale niveau een grote mate van fiscale autonomie kennen en dat de respectievelijke sub-nationale overheden hierin nauwelijks beperkt zijn door grondwettelijke bepalingen. Bovendien kent de Verenigde Staten algemeen beschouwd ook nauwelijks of geen *'financieringskloof'*, waarmee men het verschil tussen inkomsten- en uitgavenbevoegdheden aanduidt.

Algemeen kan men stellen dat de deelstaten instaan voor zo'n 46% van zowel de totale overheidsinkomsten als de totale overheidsuitgaven. Hierbij moet echter het onderlinge verschil tussen de deelstaten als noodzakelijke kanttekening gemaakt worden. Dit komt grotendeels door het grote verschil in het vermogen maar ook de bereidheid van de Staten om belastingen te heffen.

Net zoals in de meeste federale staten kan het belang van intergouvernementele transfers niet onderschat worden. In totaal zijn er meer dan 600 verschillende federale transfers waarvan de meeste, zoals in de meeste landen, voornamelijk bedoeld zijn om de deelstaten bij te staan in het financieren van hun talrijke sociaaleconomische bevoegdheden.

Interessant om op te merken is dat er haast geen algemene herverdelingsmechanismen bestaan. De meeste uitkeringen zijn verbonden aan één specifiek doel (zoals Medicaid en TANF). Zij worden door de federale overheid overhandigd aan de deelstaten die op hun beurt verwacht worden deze transfers door te spelen naar de individuele benodigden. Daarnaast bestaan er ook nog transfers die jaarlijks door het congres moeten worden goedgekeurd en die vooral dienen om de deelstaten bij te staan in het uitvoeren van openbare werken en de voorziening van degelijk onderwijs ⁴⁰.

7. Australië

In principe zijn zowel de deelstaten als de federale overheid elk verantwoordelijk voor hun respectievelijke fiscale/budgettaire beslissingen.

In de praktijk echter zijn de deelstaten onderworpen aan talrijke federale bepalingen. Zo hebben de verschillende deelstaten enkel de bevoegdheid over die belastingen die niet vallen onder de bevoegdheid van de federale overheid. Hierdoor staat de federale overheid in voor grofweg 80% van de totale overheidsinkomsten, terwijl de deelstaten instaan voor nog geen 20% van de inkomsten.

Vermits de deelstaten instaan voor meer dan 30% van de uitgaven, heeft dit geleid tot een systeem waarbij de deelstaten in grote mate afhankelijk zijn van federale transfers. Australië kent dan ook een uitgebreid systeem van zowel onvoorwaardelijke, algemene uitkeringen, *'Horizontal Fiscal Equalization'*, als doeluitkeringen, *'Specific Purpose Payments'*. In beide gevallen speelt de zogenaamde *'Commonwealth Grants Commission'* een essentiële rol. Hoewel zij

³⁹ Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston; *Forum of Federations* (<http://www.forumfed.org/en/index.php>).

⁴⁰ Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems*, Kingston; *Forum of Federations* (<http://www.forumfed.org/en/index.php>).

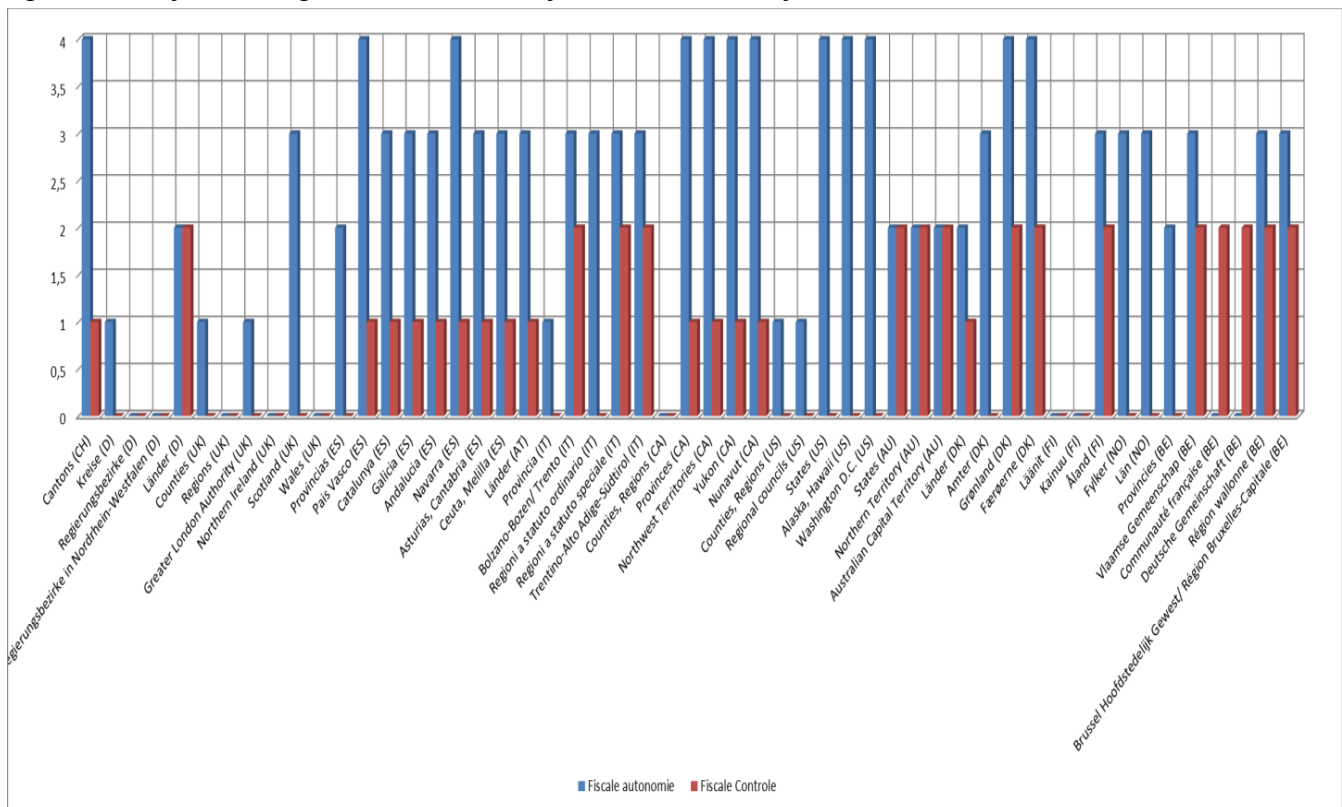
geen formele beslissingen maakt, speelt zij door haar haast bindende adviezen toch een niet te onderschatten rol in de bepaling en toekenning van de federale dotaties⁴¹.

4.3. Vergelijkende studie

1. Fiscale autonomie en fiscale controle

In dit hoofdstuk wordt gewerkt met OECD data om de mate van fiscale autonomie in de verschillende deelstaten van de beschouwde federale staten met elkaar te vergelijken. Daarnaast wordt de federale bevoegdheidsverdeling vanuit economisch perspectief benaderd door te kijken naar de federale en sub-nationale overheidsuitgaven per beleidsdomein. Vooraleer er gebruik gemaakt wordt van deze data wordt eerst nog kort ingegaan op de RAI score voor fiscale autonomie en fiscale controle.

Figuur VIII: Grafische weergave van de mate van fiscale autonomie en fiscale controle⁴²

Uit deze figuur blijkt duidelijk dat van de federale staten enkel de Zwitserse Kantons, de Canadese provincies en de Amerikaanse Staten een maximale score behalen op het vlak van fiscale autonomie. Daarnaast zijn er ook enkele deelstaten met een bijzonder statuut, zoals onder meer het Spaanse Baskenland, die een maximale score behalen. Van de niet-federale staten, beschikken enkel de regio's met een bijzonder statuut in Denemarken, met name Groenland en de Faroer Eilanden, over een maximale fiscale autonomie. Opvallend is dat al deze regio's, met uitzondering van de

⁴¹ Watts, R. (2008), Comparing Federal Systems, Kingston; *Forum of Federations* (<http://www.forumfed.org/en/index.php>).

⁴² Uit: Fabre, E. (2009), *Belgian Federalism in a Comparative Perspective*, VIVES Beleidspapers; Opmerking: Deze figuur is een weergave van de 'Regionale Autoriteit Index' (RAI) ontwikkeld door Hooghe, L. et al. In deze schaal staat vier voor een maximum aan fiscale autonomie en 2 voor een maximum aan fiscale controle.

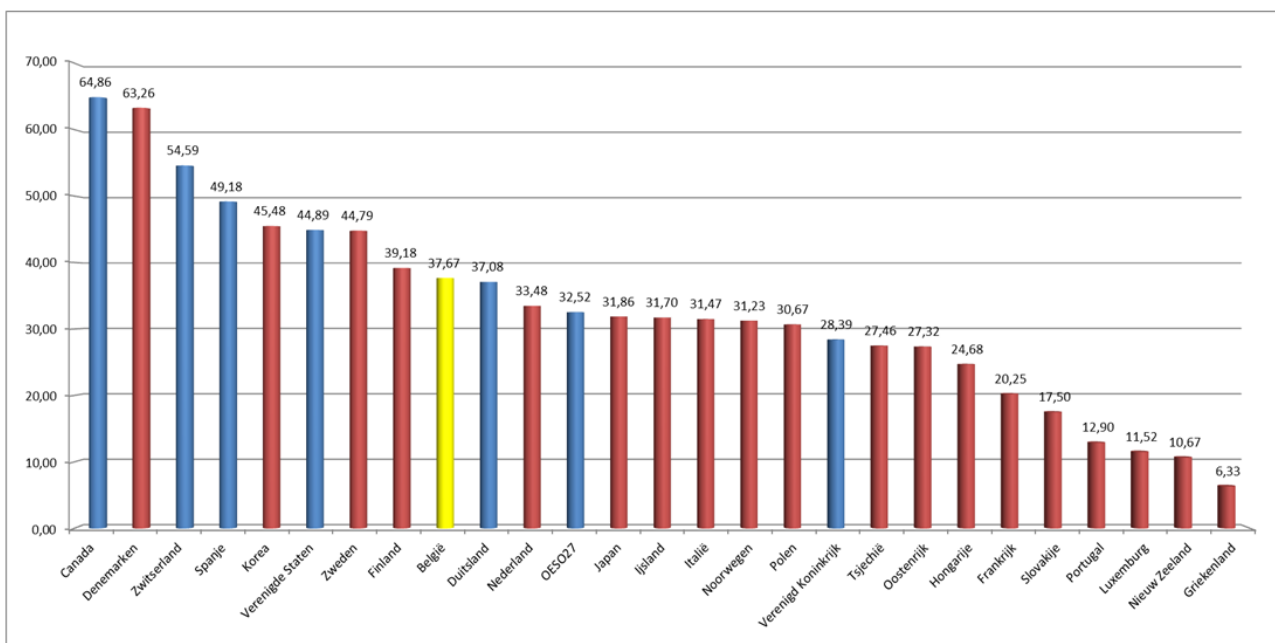
laatstgenoemden, een lage score behalen op fiscale controle. De Belgische deelstaten, in het bijzonder de gewesten, behalen op beide vlakken een gematigde score.

De score op fiscale autonomie is een goede indicatie van de autonome beleidsbevoegdheid van de deelstaten en is zonder twijfel een waardevolle bron van informatie. Deze data vertelt echter niet het volledige verhaal; bijkomende data over onder meer de samenstelling van de inkomsten per overheidsniveau is nodig om een volledig beeld te krijgen.

2. OECD Data

Figuur IX geeft een duidelijke en objectieve weergave van de mate van decentralisatie naar het regionale en het lokale niveau. Wat opvalt is dat de noordelijke staten zoals Denemarken, Zweden en Finland ondanks het feit dat zij technisch gezien geen federale staat zijn, gekenmerkt worden door een grote mate van fiscale autonomie.

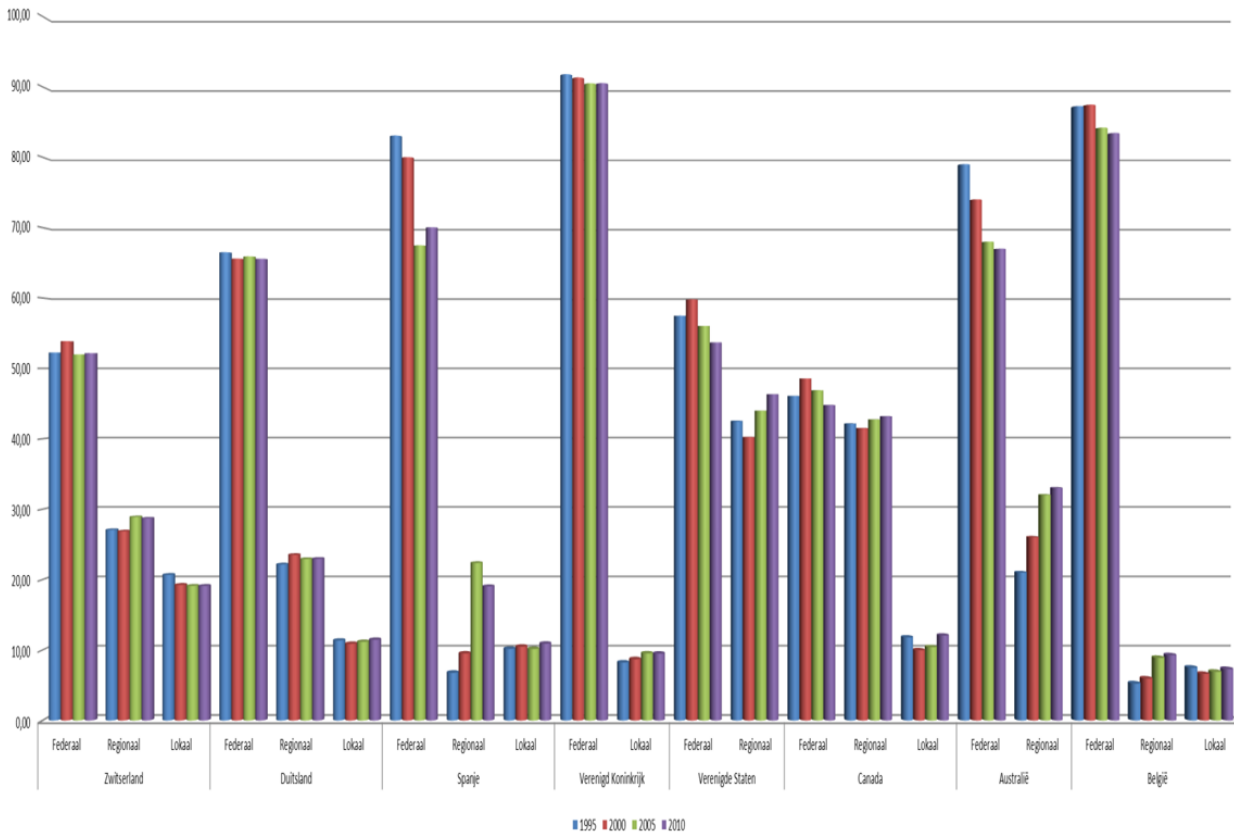
Figuur IX: Decentralisatie van de overheidsuitgaven ⁴³

Figuur X en XI geven respectievelijk de verdeling van inkomsten- en uitgavenbevoegdheden over de verschillende overheidsniveaus. In alle federale staten merken we hier een tendens tot decentralisatie op.

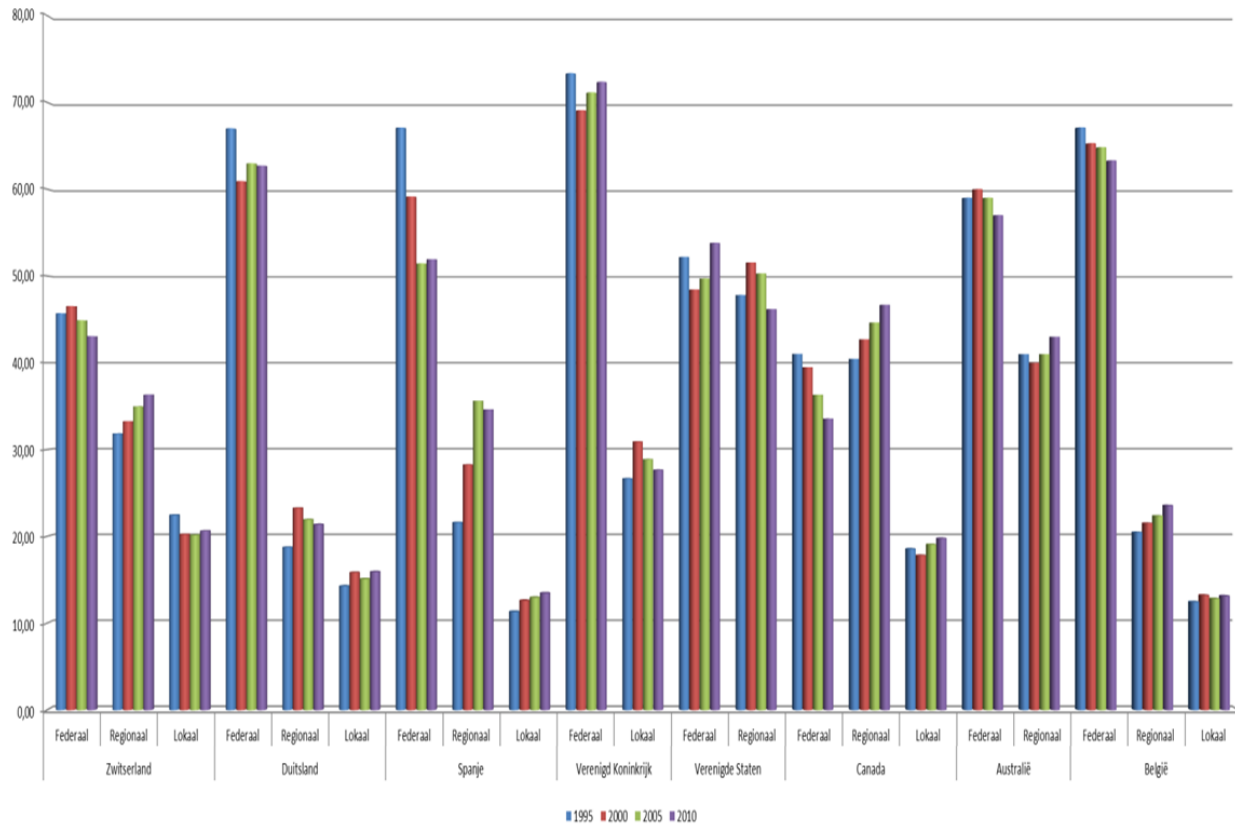
⁴³ Uit: OECD (2009), Government at a Glance: OECD National Accounts Database; Opmerkingen: Overheidsuitgaven exclusief transfers aan/ontvangen van andere overheidsniveaus (inclusief herverdelende belastingmechanismen); Onder deelstaten wordt zowel het regionale niveau (Kantons; Länder; Autonome Gemeenschappen; Provincies) als het lokale niveau (Gemeenten) verstaan. De data geven de situatie weer van vóór de zesde staatshervorming.

Figuur X: Overzicht van de geconsolideerde inkomsten per overheidsniveau (in % van de totale geconsolideerde overheidsinkomsten)

Figuur XI: Overzicht van de geconsolideerde uitgaven per overheidsniveau (in % van de totale geconsolideerde overheidsuitgaven)

44

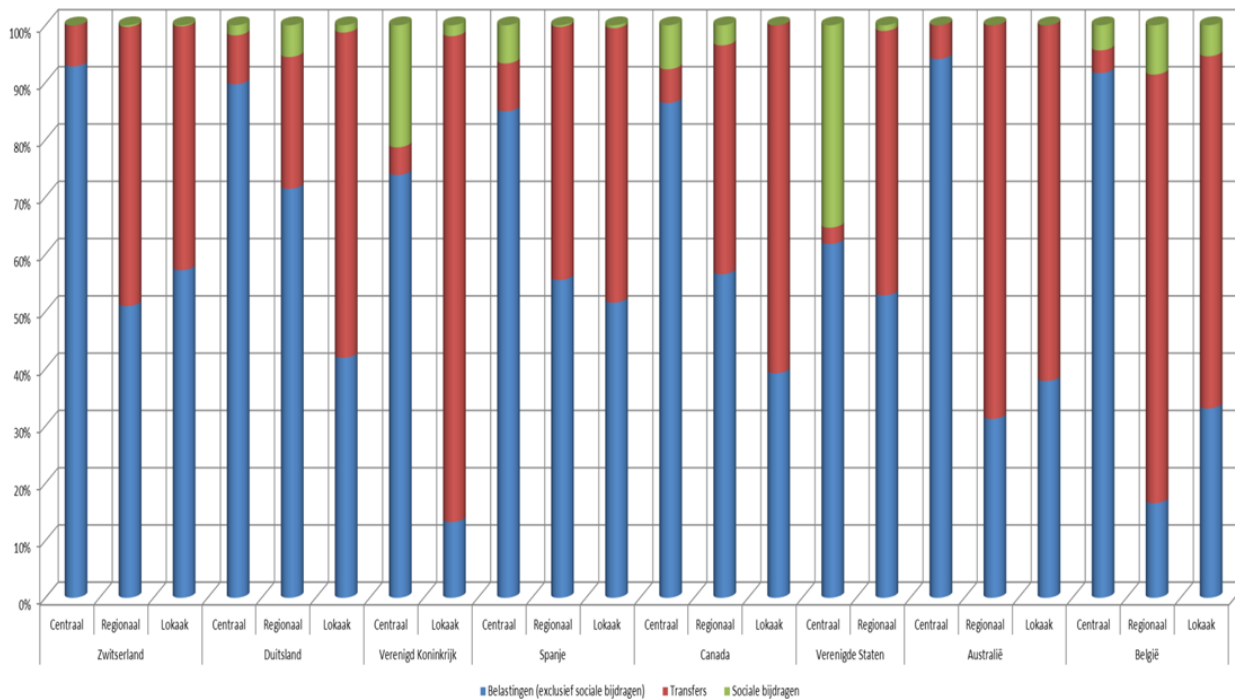

Omdat de decentralisatie van inkomstenbevoegdheden niet beantwoordt aan de decentralisatie van uitgavenbevoegdheden, worden sub-nationale overheden bijkomend gefinancierd via dotaties of transfers komende van de centrale overheid. Dit onevenwicht wordt vaak aangeduid met het begrip *'financieringskloof'*. De mate van dotatiefinanciering en de financieringskloof worden geïllustreerd in Figuren XII en XIII.

Wat opvalt in Figuur XII is dat de Belgische deelstaten in vergelijking met de andere landen over beperkte eigen inkomsten beschikken. Daarentegen staan zij in voor een relatief groot deel van de uitgaven, waardoor de *'financieringskloof'* erg groot is. Hierdoor zijn de deelstaten in België in vergelijking met de andere besproken landen dan ook in grote mate afhankelijk van allerhande dotaties. Na de zesde staatshervorming zal de fiscale autonomie opgetrokken worden naar zo'n 30%, m.a.w. de Gemeenschappen en Gewesten staan dan zelf in voor zo'n 30% van hun ontvangsten. Enkel het Verenigd Koninkrijk en in mindere mate Australië kennen een vergelijkbaar financieel stelsel.

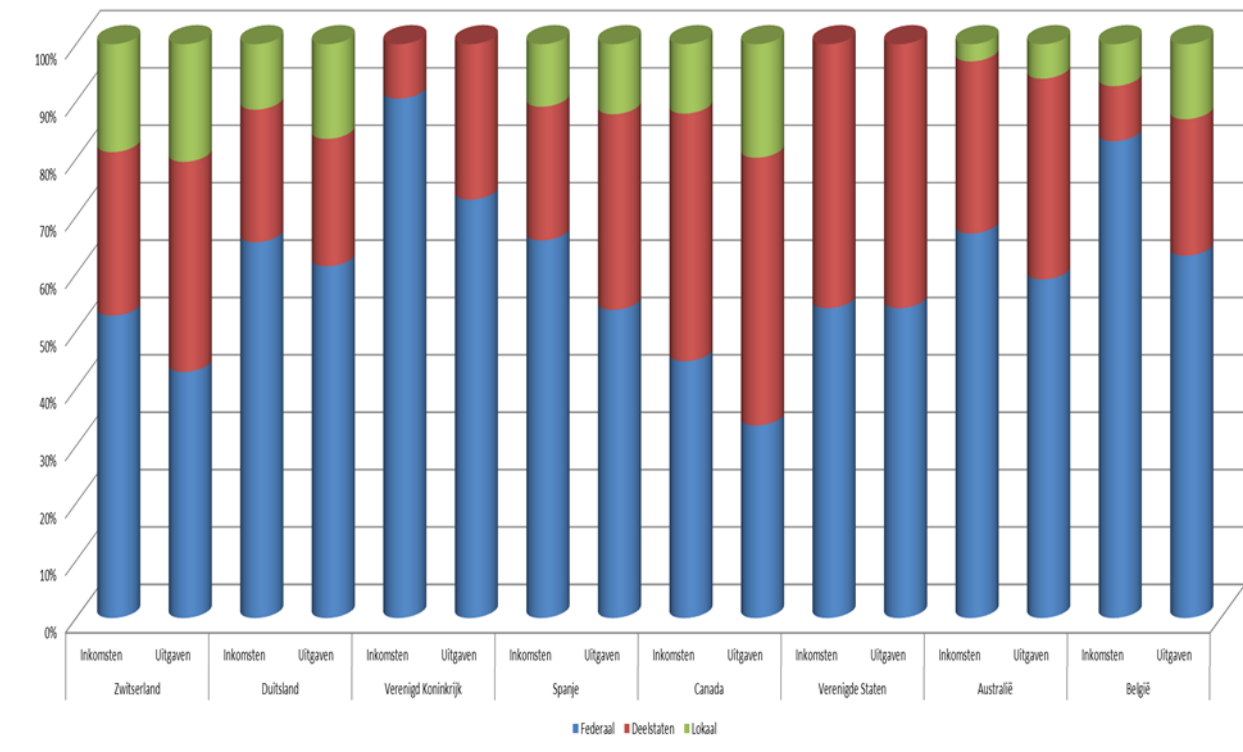
⁴⁴ Uit: OECD Fiscal Decentralization Database; IMF Government Finance Statistics Yearbook; Opmerkingen: (1.A) The Consolidated expenditure of each level of government is defined as total spending minus the inter-governmental transfer spending of that government level; (1.B.) Consolidated total general government expenditure is defined as global total expenditure at general government level plus the total inter-governmental property expenditure; (2.A.) The consolidated revenue of each government level is defined as total revenue minus the intergovernmental transfer revenue of that government level; (2.B.) Consolidated total general government revenue is defined as global total revenue at general government level plus the total inter-governmental property; (3) Data voor Australië is mogelijk foutief

Figuur XII: Verdeling van de overheidsinkomsten per overheidsniveau (als % van de totale overheidsinkomsten) ⁴⁵

⁴⁵ Uit: OECD Fiscal Decentralization database; Opmerkingen: (1.A.) Intergovernmental transfer revenue has been defined as transfers payable to each level of government by other levels of government. The figures do not take account of either transfers from the supranational level of government or transfers between the central government level and social security which are considered to be internal.; (1.B.) Total general government revenue is defined as the sum of central, including social security revenue, state/regional revenue and local revenue. No consolidation has been applied (apart from the internal consolidation between central and social security) because the transfers data are non-consolidated by definition

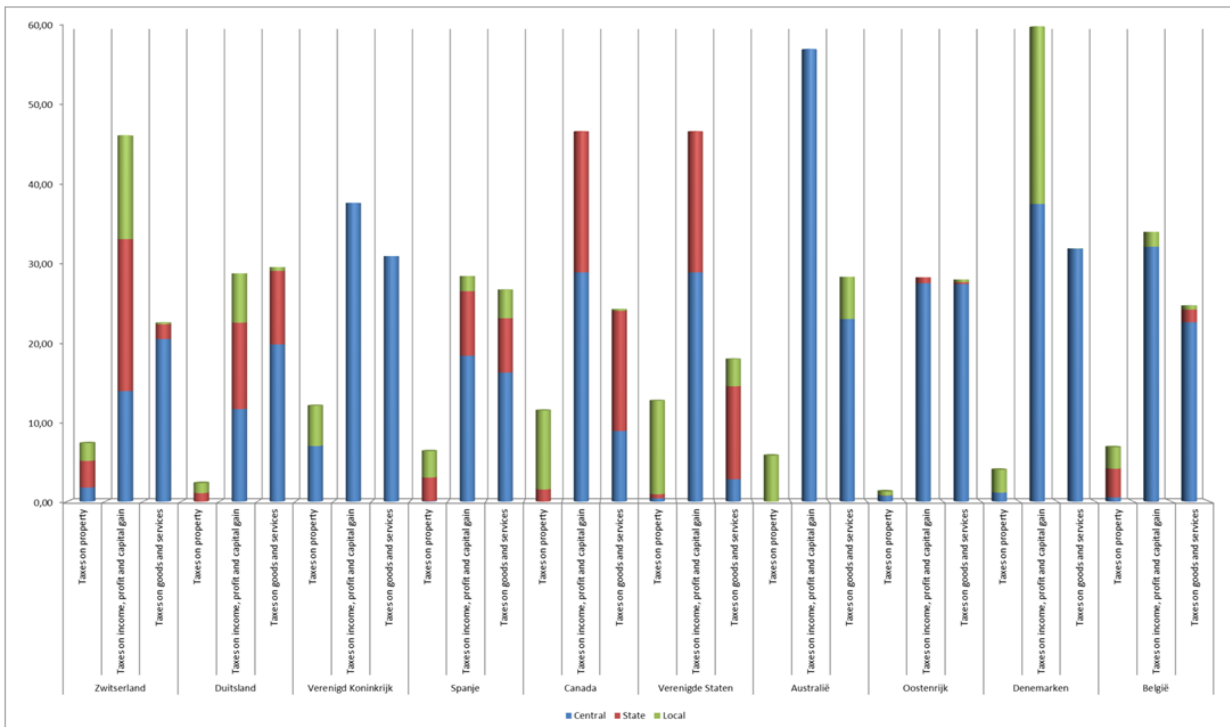
Figuur XIII: Geconsolideerde Inkomsten & Uitgaven voor de verschillende overheidsniveaus ⁴⁶

Figuur XIV bekijkt de verdeling van de verschillende belastingsoorten over de verschillende overheidsniveaus.

⁴⁶ Uit: OECD Fiscal Decentralization Database; IMF Government Finance Statistics Yearbook; Opmerkingen: (1.A) The Consolidated expenditure is of each level of government is defined as total spending minus the inter-governmental transfer spending of that government level; (1.B.) Consolidated total general government expenditure is defined as global total expenditure at general government level plus the total inter-governmental property expenditure; (2.A.) The consolidated revenue of each government level is defined as total revenue minus the intergovernmental transfer revenue of that government level; (2.B.) Consolidated total general government revenue is defined has been calculated as global total revenue at general government level plus the total inter-governmental property.

Figuur XIV: Belastinginkomsten per belasting en overheidsniveau (als % van de totale belastinginkomsten)⁴⁷

⁴⁷ Uit: OECD Revenue Statistics, 1965-2011; Opmerkingen: laatste data verzameld voor 2010.

4.4. Conclusies & Implicaties

De graad van intergouvernementele fiscale bevoegdheidsverdeling verschilt sterk van land tot land. Dit is het logische gevolg van het feit dat deze bevoegdheidsverdeling gegroeid is uit niet alleen economische maar ook sociale, politieke en culturele factoren. Deze contextuele factoren hebben bepaald hoe de fiscale bevoegdheidsverdeling initieel werd geregeld en hoe deze mettertijd verder is geëvolueerd.

Omwille van deze grote onderlinge verschillen en de continue evolutie in de fiscale bevoegdheidsverdeling, is het moeilijk om algemene conclusies te trekken. Desondanks zijn er toch een aantal overeenkomsten waar te nemen:

1. In de meeste landen is de allocatie van de belastingheffende bevoegdheid duidelijk neergeschreven in de grondwet. Veralgemeend kan men stellen dat in de meeste landen de federale overheid bevoegd is voor de bedrijfsbelasting, inkomstenbelasting en allerhande accijnzen. De Deelstaten zijn vaak bevoegd voor de minder belangrijke belastingen. In de meeste gevallen kunnen de deelstaten wel beslissingen nemen ten aanzien van het aangaan van publieke leningen.
2. Haast alle federaties in deze vergelijkende studie zijn gekenmerkt door een relatief grote *'financieringskloof'*. Regionale en lokale overheden hebben substantiële uitgavenbevoegdheden, die echter slechts voor een deel gedekt worden door eigen inkomstenbevoegdheden. Omgekeerd staat de federale overheid in voor het merendeel van de inkomsten en in mindere mate voor de uitgaven. De Verenigde Staten en in mindere mate Duitsland vormen hierop de uitzondering.
3. De hierboven vermelde asymmetrie is de laatste jaren enorm toegenomen, vooral ten gevolge van de verder oplopende kosten verbonden aan de sociaaleconomische bevoegdheden (in het bijzonder het gezondheidsbeleid, het tewerkstellingsbeleid en het sociaalbeleid). In de meeste landen heeft dit in toenemende mate geleid tot een niet aflatende dynamiek in het financieringsstelsel. Twee evoluties kunnen worden waargenomen:
 - a. Enerzijds heeft dit in sommige landen geleid tot een toenemende afhankelijkheid van de deelstaten van allerhande intergouvernementele transfers en andere solidariteitsmechanisme. Een trend die hand in hand ging met een toenemende invloed van de federale overheid in domeinen waar het traditioneel geen bevoegdheid had.
 - b. Anderzijds heeft dit geleid tot een verdere decentralisatie van de fiscale bevoegdheden.

Epiloog: Beperkingen van deze studie

Omdat de praktische bevoegdheidsverdeling in de verschillende federale staten een dynamisch karakter heeft, is het opstellen van een nauwkeurige, exhaustieve lijst van bevoegdheden geen sinecure. Niet alleen is het moeilijk om in detail na te gaan hoe de bevoegdheidsverdeling in verschillende landen in de praktijk geregeld is, bovendien kan wat vandaag nog accuraat is, morgen alweer foutief zijn.

Een vergelijkende studie, rekening houdend met de sterk uiteenlopende ontwikkelingen en instituties van de verschillende landen, zorgt voor extra complicaties. Naast de eerder vermelde tekortkomingen leidt een *de jure* analyse, door het technische en ambigue karakter van staatsrecht, tot divergerende interpretaties; wat op zijn beurt verklaart waarom verscheidende studies in comparatief federalisme uiteenlopende lijsten weergeven van de bevoegdheidsverdeling in de door hen besproken landen. Ook een *de facto* analyse is niet eenvoudig.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat ondanks de rijke literatuur omtrent *comparatief federalisme* er nauwelijks één studie bestaat die een nauwkeurige, min of meer exhaustieve en vergelijkende catalogus van bevoegdheden bevat. Sterker nog, er blijkt zelf geen enkele nationale studie te bestaan die een dergelijke exhaustieve catalogus ambieert. Dit kan echter omwille van eerder genoemde -en andere niet aangehaalde- factoren geen verrassing zijn.

Haast alle bestaande studies, zowel de academische als die van internationale instellingen en zowel diegene met een comparatieve inslag als diegene met een strikt nationale focus, beperken zich tot een summiere, soms zelfs tegenstrijdige, weergave van de federale bevoegdheidsverdeling. Deze studies gaan doorgaans zeer beschrijvend te werk en richten zich haast uitsluitend op een gedetailleerde analyse van de principes achter deze verdeling. De weinige studies die meer ambiëren en er in slagen om een academisch hoogstaande vergelijking te maken tussen verschillende federale staten zijn van Angelsaksische makelij en laten België grotendeels buiten beschouwing⁴⁸.

Rekening houdend met deze problematiek en beperkingen, moet dit werk dan ook vooral beschouwd worden als een eerste aanzet tot een Nederlandstalig vergelijkende studie van de institutionele staatstructuur en bevoegdheidsverdeling in enkele van de voornaamste federale staten en niet als een finaal overzichtswerk.

⁴⁸ Hiervoor werden niet alleen studies omtrent '*comparatief federalisme*' geraadpleegd zoals Griffiths, A. et al. (2005), *Handbook of Federal Countries*; Thomas, O. and Fenna, A. (2005), *Comparative Federalism: A Systematic Inquiry*; Majeed, A. et al (2007), *Distribution of Powers and Responsibilities in Federal Countries*; Thorlakson, L. (2013), *Comparing Federal Institutions: Power and Representation in Six Federations*.

Maar ook talrijke studies over grondwettelijk recht van onder meer: Fleiner, T.; Misić, A.; Töpperwien, N., (2005), *Swiss Constitutional Law*; Hafelin, U.; Haller, W. and Keller, H., (2012), *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*; Ipsen, J. (2011), *Staatsorganisationrecht*; Fungston, B. & Meehan, E., (2010), *Canada's Constitutional Law*; Nowak, E. & Rotunda, R. (2010), *Principles of Constitutional Law of the United States* en Saunders en C. (2011), *The Constitution of Australia: A Contextual Analysis*.

Ten slotte werden ook talrijke studies van internationale instellingen zoals de OESO en het *Forum of Federations* en de grondwet van de federale staten in kwestie zelf doorgenomen.

Bibliografie

1. Algemeen

1.1 Studies

Thorlakson, L., (2013), 'Comparing Federal Institutions: Power and Representation in Six Federations', in: *Western European Politics*, 26 (2), pp. 1-22.

Broschek, J. (2012), 'Historical Institutionalism and the Varieties of Federalism in Germany and Canada', in: *The Journal of Federalism*, 42(4), pp. 662-687.

Kellenberger, J. (2012), 'Swiss Lessons for European Federalism', in: *New Perspectives Quarterly*, 29(3), pp. 12-13.

OECD (2009), *Governance at a Glance*.

Mnookin, R. (2009), 'Persistent nonviolent conflict with no reconciliation: the Flemish and Walloons in Belgium', in: *Law and Contemporary Problems*, 72(2), pp. 151.

Ezcurra, R. and Pascual, P. (2008), 'Fiscal Decentralization and regional disparities: evidence from several European Union Countries', in: *Environment and Planning*, 40(5), pp. 1185-1201.

Watts, R. (2008), *Comparing Federal Systems, Montreal & Kingston*

Majeed, A. et al (2007), *Distribution of Powers and Responsibilities in Federal Countries*, Montreal & Kingston

Burgess, M. (2006), *Comparative Federalism: Theory and Practice*, London.

Griffiths, A. et al. (2005), *Handbook of Federal Countries, Montreal & Kingston*.

Karmis, D. (2005), *Theories of Federalism: a Reader*, Macmillan.

Thomas, O. and Fenna, A. (2005), *Comparative Federalism: A Systematic Inquiry*, Toronto.

Blaimbridge, M. (2004), *Fiscal Federalism and European economic integration*, London.

De Villiers, B. ed. (2004), *Evaluating Federal Systems*, Cape Town.

Adamovich, I. (2003), 'Fiscal Federalism for emerging countries: lessons from Switzerland?', in: *The Journal of Federalism*, 33 (1), pp. 1-21.

Fleiner, T. (2002), 'Recent developments of Swiss federalism', in: *Publius Spring*, 32(2), pp. 97.

1.2. Websites

CESIFO Group Munich: Regional Policy, (<http://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Other-Topics/Structural-Policy/Regional-Policy.html>).

Commission sur le déséquilibre fiscal - intergovernmental fiscal arrangements: germany, australia, belgium, spain, united states, Switzerland, (http://www.groupes.finances.gouv.qc.ca/desequilibrefiscal/en/pdf/international_ang.pdf).

Forum of Federations, (<http://www.forumfed.org/en/index.php>).

OECD, "Managing Across Levels of Government", ([onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/1099-162X\(200010\)20:4<354::AID-PAD63>3.0.CO;2-F/abstract](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/1099-162X(200010)20:4<354::AID-PAD63>3.0.CO;2-F/abstract)).

OECD, "OECD in Figures: Statistics on the Member Countries", (<http://www.oecd-ilibrary.org/statistics>)

The Law Library of Congress, guide to law online: country, (<http://www.loc.gov/law/help/guide/nations/spain.php#legal>).

Constitution Finder, (<http://confinder.richmond.edu/>).

International Constitutional Law Countries, (<http://www.servat.unibe.ch/icl/>).

Worker-Participation.eu (<http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Compare-Countries?countries%5B%5D=157&countries%5B%5D=346&countries%5B%5D=324&countries%5B%5D=2649&countries%5B%5D=602&fields%5B%5D=5>).

2. Nationale studies & statistieken

2.1. Switzerland

Häfelin, U.; Haller, W. and Keller, H., (2012), *Schweizerisches Bundesstaatsrecht*, Zürich.

Fleiner, T.; Misić, A; Töpperwien, N., (2005), *Swiss Constitutional Law*, Zürich.

Häfelin, U. and Haller, W. (2001), *Schweizerisches Bundesstaatsrecht: die neue Bundesverfassung*, Zürich.

Häfelin, U. and Haller, W. (1984), *Schweizerisches Bundesstaatsrecht: ein Grundriss*, Zürich.

Government of Switzerland, Department of Finance, "General Government Operations: Expenditure and Revenues by Economic Type" (<http://www.efd.admin.ch/e/dok/zahlen/sdds/oefhhs.pdf>)

Swiss Federal Statistical Office (http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/)

2.2. Germany

Kommers, D. and Miller, R., (2012), *The constitutional jurisprudence of the Federal Republic of Germany*, Durham.

Jarass, H. and Pieroth, B. (2012), *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: Kommentar*, München.

Hömig, D. ed. (2010), *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, Baden.

Werner, H. (2011), *The Constitution of Germany: a contextual analysis*, Oxford.

2.3. Spain

Agustin, R., R. (2012), *Constitutional Law in Spain*, Aspen.

Pulido, Q. and Manuel, P. (2001), *La Constitucion Espanola: con la jurisprudencia del tribunal constitucional*, Pamplona.

Garrido, F. and Fernando, C. (2001), *Comentarios a la constitución*, Madrid.

2.4. United Kingdom

1. Bamforth, N. (2011), Current issues in United Kingdom constitutionalism: An introduction, in: *Icon-international journal of Constitutional Law*, Vol. 9 (1), pp. 79-85.

2. Allison, J., (2007), History in the 'Law of the Constitution', in: *Journal of Legal History*, Vol. 28(3), pp. 263-282.

2.5. Canada

Bakan, J. e.a. (2010), *Canadian Constitutional Law*, Emond Montgomery Publications.

Hogg, P. (2007), *Constitutional Law of Canada*, 5th Edition, Carswell.

Hogg, P.W., (2001), *Constitutional Law of Canada*, Toronto.

Canadian government website, (<http://canada.gc.ca>).

Canadian, Department of finance website & "transfer payments to provinces", (http://www.fin.gc.ca/n12/data/12-166_1-eng.asp).

Review of Commonwealth State Funding (Final Report).

2.6. United States

Stephens, O. (2012), *American Constitutional Law*, Boston.

Nowak, J. and Rotunda, R. (2010), *Principles of Constitutional Law of the United States*, Washington.

United States Constitution, (<http://www.usconstitution.net>).

United States Government, Office of Management and Budget, "Economic Report of the President: State and Local government current receipts and expenditures, national income and product accounts".
(<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/ERP-2012/content-detail.html>).

2.7. Australia

Lumb, R.D. (1986), The Constitution of the commonwealth of Australia annotated, Sydney.(2C CONS 4 AU LUMB 1986).

Australian Legal Information Institute, (<http://www.austlii.edu.au/au/cth/>).

Australian Bureau of Statistics, (<http://www.abs.gov.au/>).

Bijlagen: Overzicht bevoegdheidsverdeling federale staten

1. Zwitserland

Tabel I: Bevoegdheidsverdeling

<i>Function</i>	<i>Legislative Responsibility</i>	<i>Execution</i>
International relations	Federal	Federal
Defence	Federal	Federal
Monetary policy, customs	Federal	Federal
Postal services, telecom, mass media	Federal	Federal
Railway, aviation	Federal	Federal
Atomic energy	Federal	Federal
Water power	Federal	Federal
National roads	Federal	Canton
Trade, industry, labour legislation	Federal	Canton
Agriculture	Federal and canton	Federal and canton
Civil and criminal law	Federal and canton	Federal and canton
Police	Canton	Canton
Churches	Canton	Canton
Education (secondary schools, universities)	Canton	Canton
Taxes	Federal and canton	Federal and canton
Social security	Federal	Canton
Environmental policy	Federal	Canton
Cantonal roads	Canton	Canton
Local roads	Local	Local
Local public transport (in cities)	Local	Local
Local gas, electricity and water supply, waste	Local	Local
Primary schools	Local	Local
Public care	Local	Local

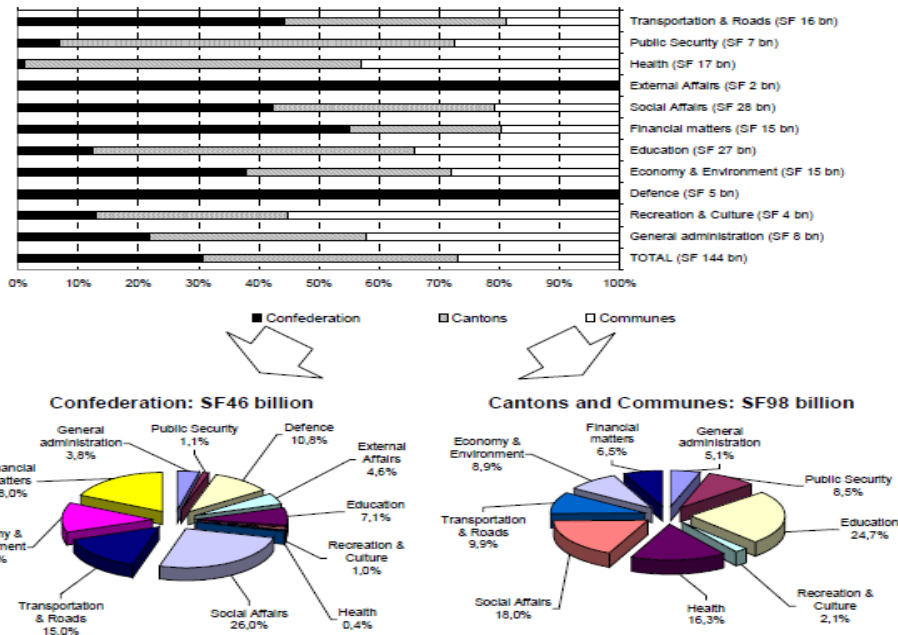
Tabel II: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (in % van de totale belastinginkomsten)

	<i>Determination of base</i>	<i>Determination of rate</i>	<i>Collection and administration</i>	<i>Federal</i>	<i>Canton</i>	<i>Local</i>
<i>Federal</i>						
Direct federal income tax	Federal	Federal	Canton/ local	70.0	30.0	0.0
Withholding tax	Federal	Federal	Canton/ local	90.5	9.5	0.0
Capital transfer tax	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Value added taxes	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Excise taxes	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Import duties	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Traffic duties	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Agriculture duties	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Steering taxes	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Gambling house taxes	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Patents and concessions	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Fees for legal acts	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Hospital fees	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
User fees, services	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
Other	Federal	Federal	Canton/ local	100.0	0.0	0.0
<i>Canton</i>						
Personal income taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	54.9	45.1
Property taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	55.3	44.7
Corporate income taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	55.6	44.4
Capital taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	60.6	39.4
Real estate taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	26.5	73.5
Property gain taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	53.8	46.2
Property transfer taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	72.2	27.8
Heritage and gift taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	91.5	8.5
Motor vehicle taxes	Canton	Canton	Canton	0.0	100.0	0.0
Amusement taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	31.8	68.2

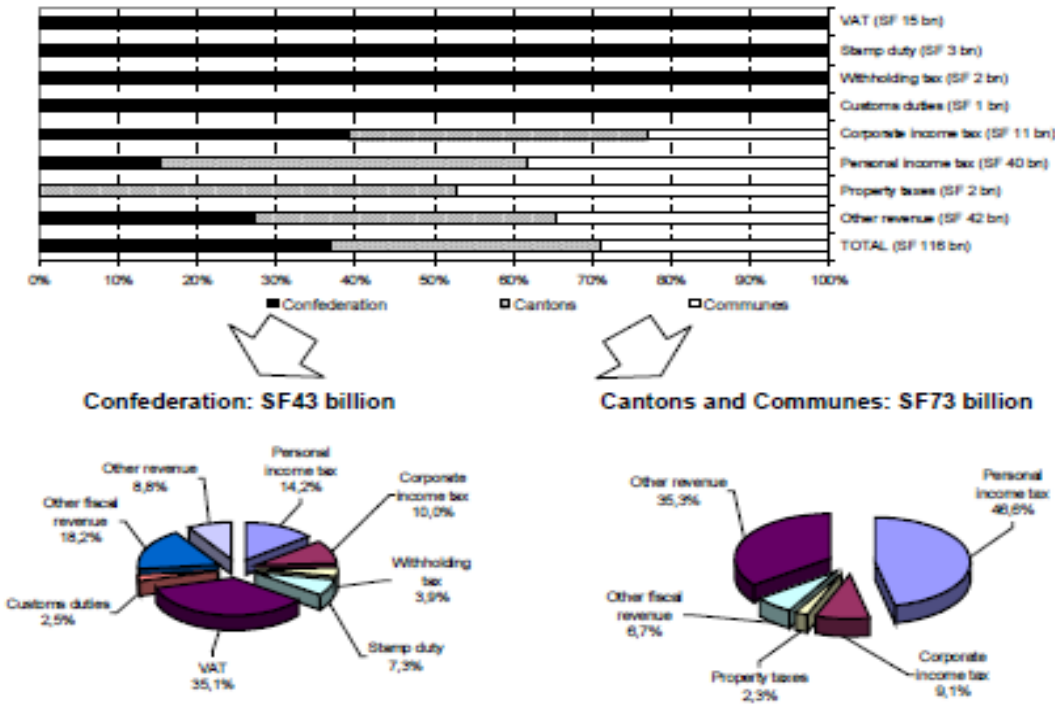
Tabel II: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (vervolg)

	<i>Determination of base</i>	<i>Determination of rate</i>	<i>Collection and administration</i>	<i>Federal</i>	<i>Canton</i>	<i>Local</i>
Dog taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	25.6	74.4
Other property and expense taxes	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	76.0	24.0
Patents and concessions	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	84.5	15.5
Fees for legal acts	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	76.4	23.6
Hospital fees	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	44.4	55.6
User fees, services	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	26.5	73.5
Other	Canton	Canton/ local	Canton/ local	0.0	49.2	50.8

Tabel III: Verdeling overheidsuitgaven (1999)

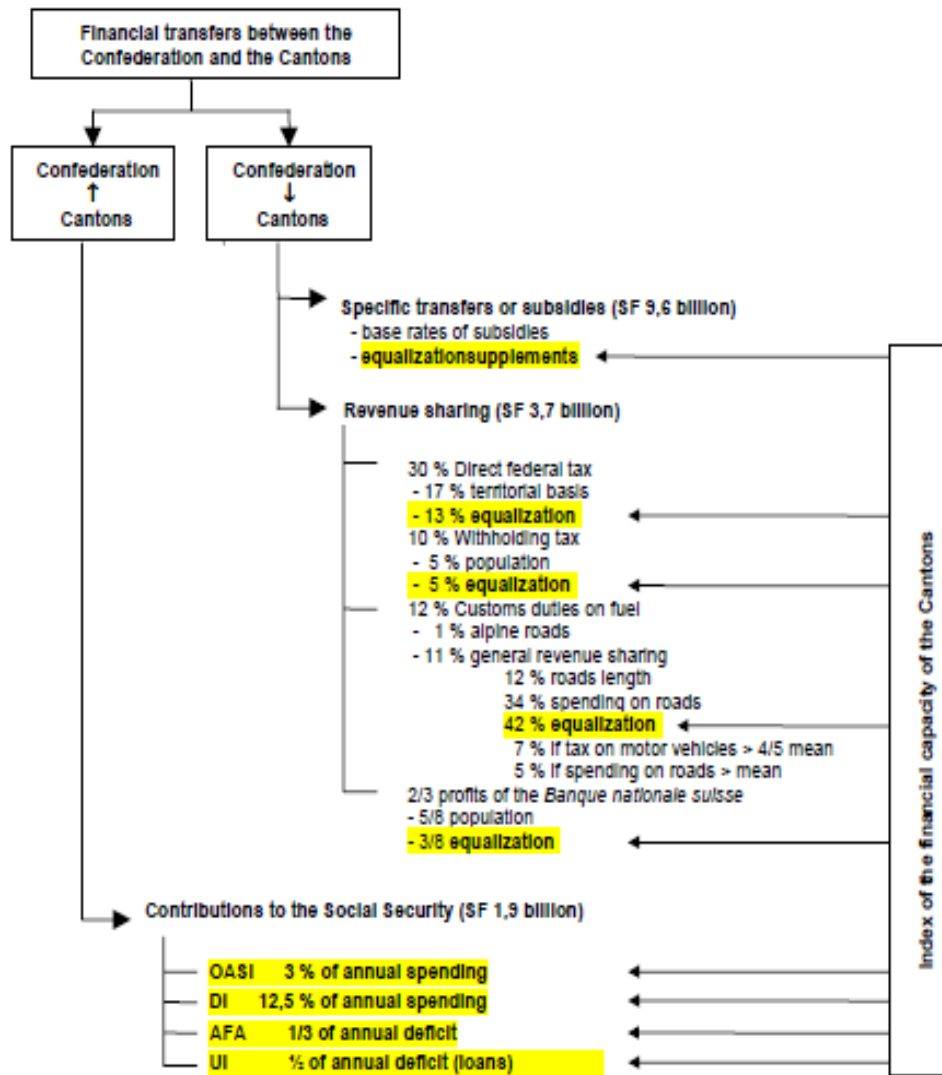

Tabel IV: Verdeling belastingopbrengsten (1999)⁴⁹

⁴⁹ Uit: Commission on Fiscal Imbalance (2011), Intergovernmental Fiscal Arrangements

Tabel V: Transfers en herverdelingsmechanismen (1999) ⁵⁰

⁵⁰ Uit: Commission on Fiscal Imbalance (2011), Intergovernmental Fiscal Arrangements

Tabel V: gedetailleerde sociaaleconomische bevoegdheidsverdeling ⁵¹

Domein	Bevoegdheid	Federaal & Kantonaal					Parallele macht	Exclusief kantonaal	
		Exclusief federaal	Legislatief	Uitvoerend	Exclusief Kantonaal				
			Exclusief federaal	Gedeeld	Exclusief Federaal	Gedeeld			
Sociale zekerheid									
	Sociale zekerheid	N		N	N		N	N	N
	Sociale bijstand (steunmaatregelen)	N	N	O	N		N	N	
	Kindergeld & zwangerschapsbijdrage	N	N	O	N		N	N	
Gezondheidsbeleid									
	Ziekte & ongeval verzekering			N	N		N	N	N
	Andere aspecten van het gezondheidsbeleid	N	N	O	N		N	N	N
Tewerkstellingsbeleid									
	Arbeidsrecht	N	N		N		N	N	N
	Pensioen	O		N	N		N	N	N
	Werkloosheidsbijdrage			N	N		N	N	N
Woningbeleid									
	Sociaal woningbeleid	O		N	N		N	N	N
Economisch beleid									
	Mededingingsbeleid			N		N	N	N	N
	Consumentenbescherming	N	N		N		N	N	N
	Bank – en verzekeringswezen			N	N		N	N	N
	Monetair beleid			N	N		N	N	N
	Cyclisch beleid	N		N	N		N	N	N
	Structureel beleid	N	N		N		N	N	N
Onderwijs & wetenschappelijk onderzoek									
	Algemeen onderwijs	N	O	N	N	N		N	
	Universiteiten	N		N	N		N		N
	Professioneel onderwijs	N	N	O	N		N	N	N
	Onderzoek	N	N		N		N		N
	Onderwijsbijlage	N	N	O	N			N	

⁵¹ Uit: Fleiner, T. et al. (2005), *Swiss Constitutional Law*, Zürich, et al.; Opmerkingen: N: Niet; O: Onbepaald.

Tabel VI: gedetailleerde sociaaleconomische bevoegdheidsverdeling (vervolg)⁵²

Domein	Bevoegdheid	Federaal & Kantonnaal						Parallele Macht	Exclusief Kantonnaal
		Exclusief federaal	Legislatief		Uitvoerend				
			Exclusief Federaal	Gedeeld	Exclusief Federaal	Gedeeld	Exclusief kantonnaal		
Cultuurbeleid									
	Cultuurbeleid	N	N	0	N		N	N	
	Talen	N	N	0	N	N	N	0	
	Sport	N	N	0	N		N	N	N
	Eredienst & levensbeschouwing	N	N	0	N	N		N	
Energie									
	Algemeen energiebeleid	N			N		N	N	N
	Kernenergie	N		N	N		N	N	N
	Vervoer van energie	N		N	N		N	N	N
Openbare werken & mobiliteit									
	Openbare werken	N	N		N		N		N
	Nationale aangelegenheden inzake mobiliteit	O	N		N		N	N	O
	Transport	O		N	N		N	N	N
Communicatie									
	Post & Telecommunicatie			N		N	N	N	N
	Radio & Televisie			N		N	N	N	N
Milieubeleid & natuurbehoud									
	Sustainable development	N	N		N		N	N	N
	Natuurbehoud	N	N		N		N	N	N
	Land Use Planning	N	N	O	N	N		N	N
	Water	N	N		N		N	N	N
	Dierengezondheid & dierenwelzijn	N	N	O	N		N	N	N
Financieel systeem									
	Principes aanzake belastingen	N		N	N	N	N	N	N
	Directe belastingen		O	N	N		N		N
	Harmonizatie van belastingen	N	N		N		N	N	N
	B.T.W.	O	O	N		N	N	N	N
	Consumenten belastingen	N	O	N		N	N	N	N
	Stamp & withholding Taxes			N		N	N	N	N
	Customs			N		N	N	N	N
	Finacial Equalization			N	N		N	N	N

⁵² Uit: Fleiner, T. et al. (2005), Swiss Constitutional Law, Zürich; Opmerkingen: N: Niet; O: Onbepaald.; Opmerkingen: N: Niet; O: Onbepaald.

2. Duitsland

Tabel I: Bevoegdheidsverdeling

<i>Legislative responsibility (de jure)</i>	<i>Public service</i>	<i>Executive responsibility</i>
Federal/land/local		Federal/land/local
EU	Monetary policy	EU
EU	Customs	EU
Federal	Defence	Federal
Federal	Foreign affairs	Federal
Federal	Citizenship	Federal
Federal	Customs	Federal
Federal	Rail and air transport	Federal
Federal	Post and telecommunication	Federal
Federal	Social security	Federal/Land
Federal	Health including health insurance and local health facilities	Federal/Land/Local
Federal	Social assistance (supplementary welfare)	Federal/Land/Local
Federal	Waste disposal	Local
Federal/land joint task	Regional economic policy	Land
Federal/land joint task	Coastline preservation	Land
Federal/land joint task	Agricultural policy	Land
Federal/land joint task	Publicly funded research	Federal/Land
Federal/land	Environmental protection	Land
Federal/land	Water supply	Local
Federal/land	Sewerage	Local
Land	Law and order	Land
Land	Culture	Land
Land	Schools and education	Land
Land	Universities	Land
Local	Local roads	Local
Local	Sports and recreation	Local
Local	School construction	Local
Local	Public housing	Local

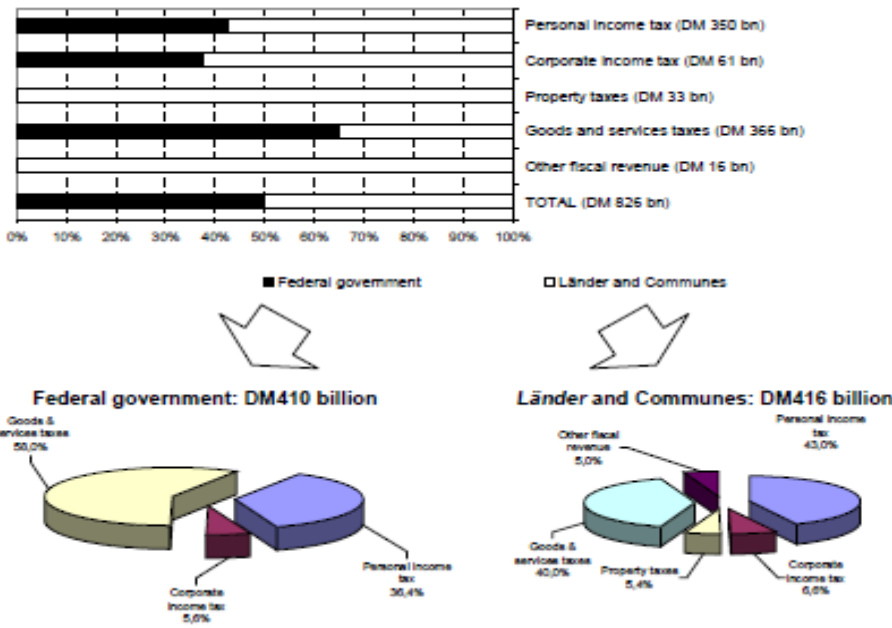
Tabel II: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (in % van de totale belastinginkomsten)

	<i>Base</i>	<i>Rate</i>	<i>Tax collection and administration</i>	<i>Federal</i>	<i>Land</i>	<i>Local</i>	<i>All orders</i>
<i>Federal</i>							
Mineral oil tax	Federal	Federal	Federal	100	0	0	100
Tobacco tax	Federal	Federal	Federal	100	0	0	100
Spirits tax	Federal	Federal	Federal	100	0	0	100
Sparkling wine tax	Federal	Federal	Federal	100	0	0	100
Intermediate good tax	Federal	Federal	Federal	100	0	0	100
Coffee tax	Federal	Federal	Federal	100	0	0	100
Insurance tax	Federal	Federal	Land	100	0	0	100
Electricity tax	Federal	Federal	Land	100	0	0	100
Solidarity levy	Federal	Federal	Land	100	0	0	100
<i>State or provincial</i>							
Property (wealth) tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100
Inheritance tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100
Real estate purchase tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100

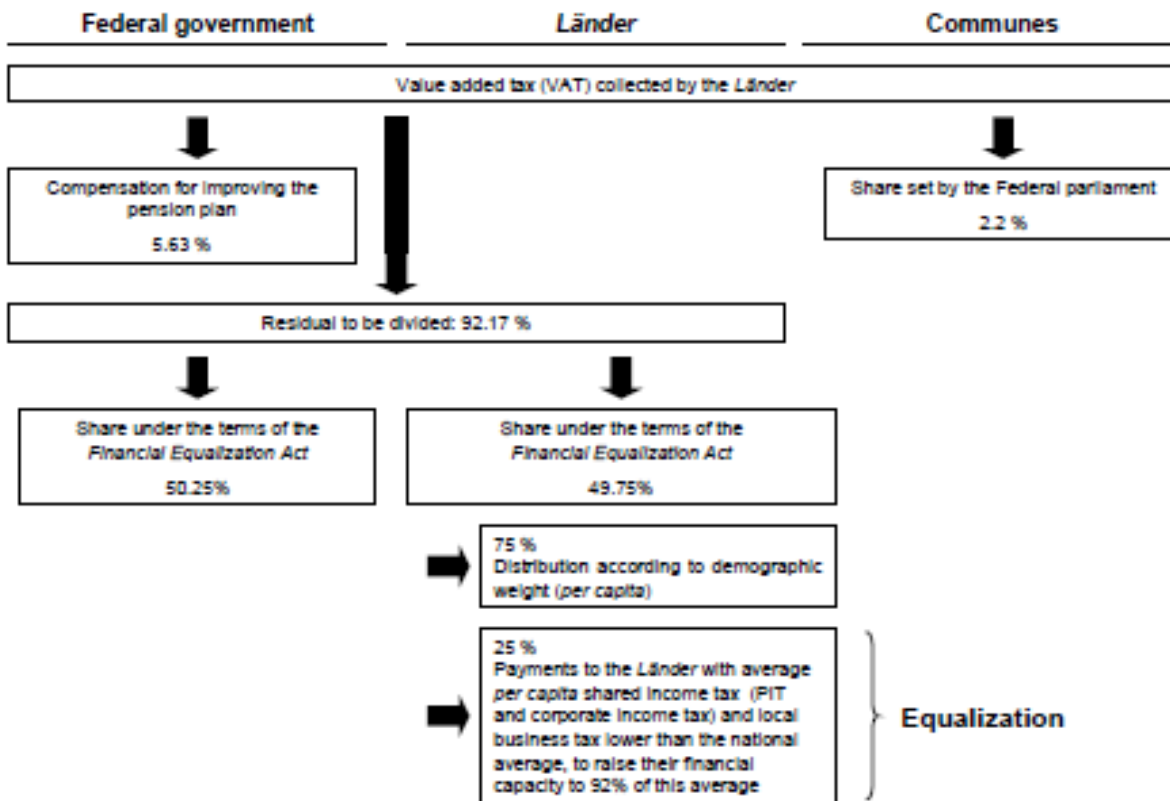
Tabel III: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (vervolg)

	<i>Base</i>	<i>Rate</i>	<i>Tax collection and administration</i>	<i>Federal</i>	<i>Land</i>	<i>Local</i>	<i>All orders</i>
Motor vehicle tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100
Betting and lottery tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100
Fire protection tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100
Beer tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	0	100	0	100
<i>Local</i>							
Business tax	Joint Federal/land	Local	Land/Local	4.4	15.4	80.2	100
Real estate taxes	Joint Federal/land	Local	Land/Local	0	0	100	100
<i>Shared taxes</i>							
Personal income tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	42.50	42.50	15	100
Interest rebate	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	44	44	12	100
Corporate income tax	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	50	50	0	100
VAT	Joint Federal/land	Joint Federal/land	Land	49.50	48.40	2.10	100
<i>Source</i> Own collection on the basis of legal documents							

Tabel IV: Verdeling belastingopbrengsten (1999) ⁵³

Tabel V: Herverdeling van de BTW

⁵³ Uit: Commission on Fiscal Imbalance (2011), Intergovernmental Fiscal Arrangements

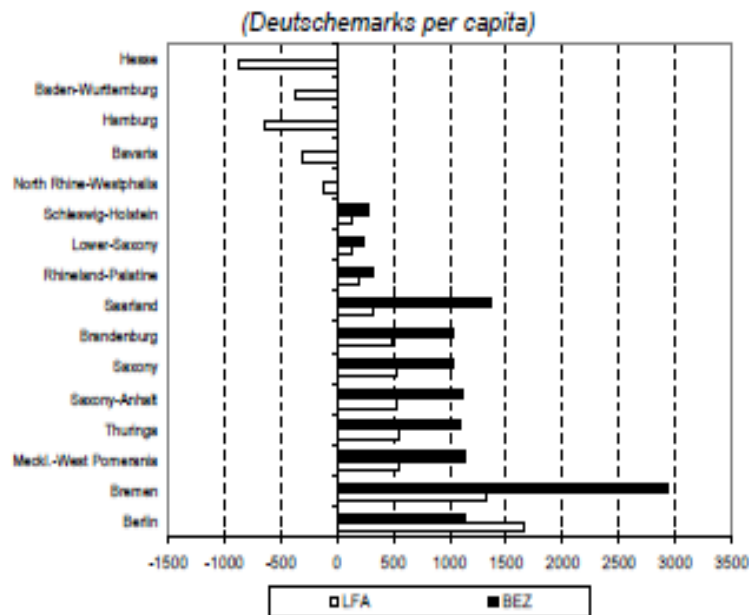
Tabel VI: Länderfinanzsausgleich (LFA)

The LFA, or horizontal financial equalization,¹⁰ is a mechanism for equalizing the financial capacities of the *Länder* and is funded entirely by them. In 2000, almost DM16.3 billion was paid in compensation by the more affluent *Länder*.

There are four stages in the horizontal equalization system:

- 1) Estimate of the financial capacity of each *Land*;
 - The financial capacity corresponds to the per capita tax revenue of the *Länder* and to 50% of that of the *Communes* ;
- The tax revenue considered in the case of the *Länder* are: personal income tax, corporate income tax, taxes on gambling and gaming, estate taxes, the tax on motor
- vehicles, duties on beer and the VAT obtained from the sharing under component 1 of equalization.
- 2) Calculation of the equalization index, namely a weighted average of the financial capacities of all the *Länder*;
 - The weighting depends on size and population density, it being assumed that needs rise in proportion to these two factors.
 - 3) Comparison of the financial capacity of each *Land* with the equalization index;
 - A *Land* whose capacity, expressed in proportion to the reference index, is greater (less) than 100% is considered to be in surplus (deficit).
 - 4) Collection of contributions from *Länder* in a surplus position and payment to *Länder* in a deficit position of the amounts thus obtained. The LFA seeks to raise their financial capacity to 95% (at least) of the equalization index:
 - capacity less than 92%: disparity made up in full;
 - capacity between 92% and 100%: 37.5% of disparity made up;
 - capacity between 100% and 101%: 15% of surplus collected;
 - capacity between 101% and 110%: 66% of surplus collected;
 - capacity greater than 110%: 80% of surplus collected.

Tabel VII: Bundesergänzungszuweisungen (BEZ)

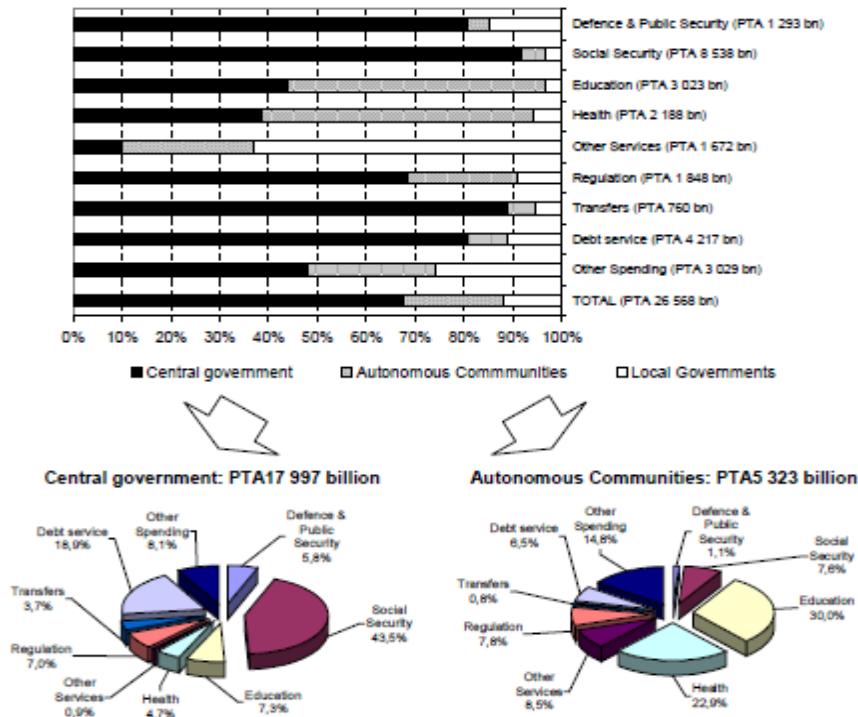
3. Verenigd Koninkrijk

Tabel 1: Bevoegdheidsverdeling

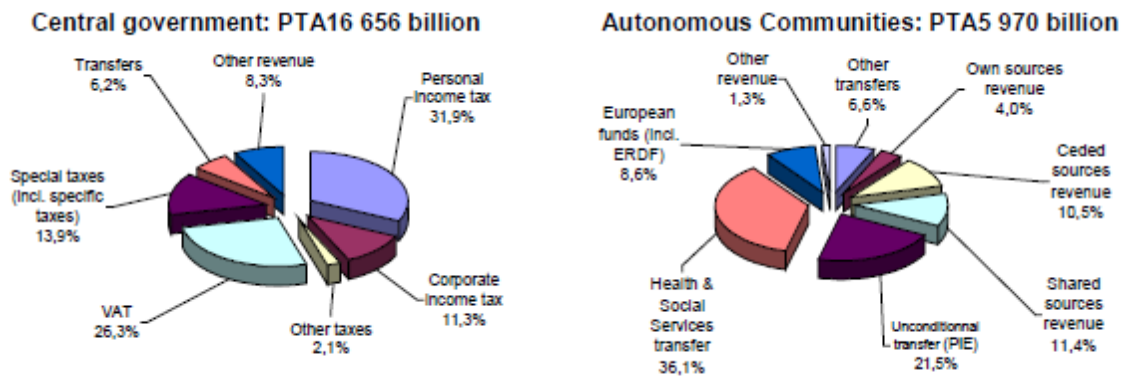
Counties	Districts
<ul style="list-style-type: none">- Education (primary and secondary);- Transport (traffic, public transport, highways);- Social welfare (personal social services);- Environment;- Culture and recreation (libraries, museums, parks and recreation facilities);- Consumer protection;- Fire services and emergency planning;- Planning;- Police.	<ul style="list-style-type: none">- Housing;- Environment (environmental health, measures to reduce pollution);- Housing and building regulations;- Local planning;- Culture and recreation (museums, parks and recreation facilities);- Electoral registration.

4. Spanje

Tabel I: Verdeling overheidsuitgaven (1999)

Tabel IV: Verdeling Belastingopbrengsten 1999)⁵⁴

⁵⁴ Uit: Commission on Fiscal Imbalance (2011), Intergovernmental Fiscal Arrangements

5. Canada

Tabel 1: Bevoegdheidsverdeling

<i>Legislative responsibility (de jure)</i>	<i>Public service</i>	<i>Actual allocation of function (de facto)</i>
Federal	Trade and commerce	Federal
Federal	Unemployment insurance	Federal
Federal	Banking and currency	Federal
Federal	Postal service	Federal
Federal	Census and statistics	Federal
Federal	Defense and foreign affairs	Federal
Federal	Shipping and offshore	Federal
Federal	Bankruptcy	Federal
Federal	Patents, copyrights	Federal
Federal	Indians	Federal
Federal	Citizenship	Federal
Federal	Marriage and divorce	Federal
Federal	Criminal law and penitentiaries	Federal
Federal and provincial	Pensions	Federal and provincial
Federal and provincial	Immigration	Federal
Federal and provincial	Agriculture	Federal and provincial
Provincial	Administration of justice	Provincial
Provincial	Civil and property rights	Provincial
Provincial	Public lands and natural resources	Provincial
Provincial	Health	Provincial
Provincial	Licensing	Provincial
Provincial	Municipal institutions	Provincial
Provincial	Incorporation of companies	Provincial
Provincial	Local services	Local
Provincial	Education	Provincial and local
Provincial	Social welfare	Provincial and local

Tabel II: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (in % van de totale belastinginkomsten)

	Base	Rate	Tax collection and administration			All orders	
			Federal	State/province	Local		
<i>Federal</i>							
Income tax	Federal	Federal	Federal	64.7	35.3	0	100
Consumption tax	Federal	Federal	Federal	45.3	54.7	0	
Payroll tax	Federal	Federal	Federal	68.6	31.4	0	
User fees	Federal	Federal	Federal	24.4	23.3	52.3	
<i>State or provincial</i>							
Income tax	Federal	Provincial	Federal	64.7	35.3	0	100
Consumption tax	Provincial	Provincial	Fed & prov	45.3	54.7	0	
Payroll tax	Federal	Provincial	Federal	68.6	31.4	0	
Resource tax	Provincial	Provincial	Provincial	0	100	0	
Health premium	Provincial	Provincial	Provincial	0	100	0	
Property tax	Provincial	Provincial	Provincial	0	2.2	97.8	
User fees	Provincial	Provincial	Provincial	24.4	23.3	52.3	
<i>Local</i>							
Property tax	Provincial	Local	Provincial	0	2.2	97.8	100
User fees	Local	Local	Local	24.4	23.2	52.3	

6. Verenigde Staten

Tabel 1: Bevoegdheidsverdeling

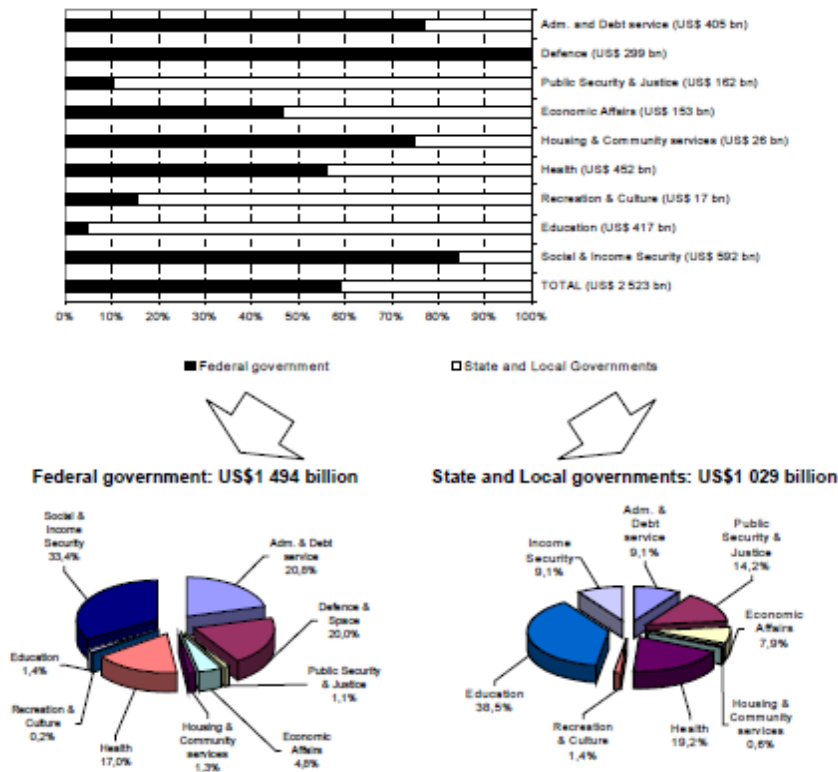
<i>Legislative responsibility (de jure)</i>	<i>Public service</i>	<i>Actual allocation of function (de facto)</i>
State/local	Higher education	State/local
State/local	Primary/secondary education	State/local
Federal	Defence	Federal
Federal/state/local	Police	Federal/state/local
State/local	Fire	Local
Federal/state/local	Corrections	Federal/state/local
Federal/state/local	Health/hospitals	Federal/state/local
State/local	Solid waste	Local
State/local	Sewerage	Local
State/local	Water	Local
Federal	Postal service	Federal
Federal/state/local	Parks and recreation	Federal/state/local
Federal/state/local	Highways	State/local

Tabel II: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (in % van de totale belastinginkomsten)

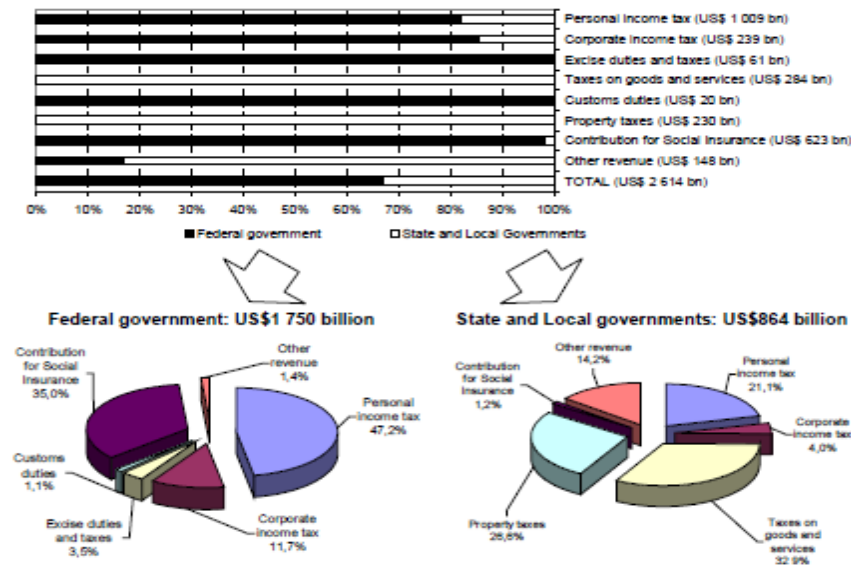
	<i>Base</i>	<i>Rate</i>	<i>Tax collection and administration</i>	<i>Federal</i>	<i>State</i>	<i>Local</i>	<i>All levels</i>
<i>Federal</i>							
Personal income	Federal	Federal	Federal	100			100
Corporate income	Federal	Federal	Federal	100			100
Gasoline ¹	Federal	Federal	Federal	100			100
<i>State or Provincial²</i>							
Personal income	State	State	State	0			100
Sales	State	State	State	0			100
Gasoline	State	State	State	0			100
Property	State	State	State/local	0			100
Motor Vehicle Licence	State	State	State	0			100
Alcohol/tobacco	State	State	State	0			100
User fees	State	State	State	0			100
<i>Local³</i>							
Property	State/local	Local	Local	0		100	100
Sales	State/local	State/local	State/local	0		100	100
Personal income	State/local	State/local	State/local	0		100	100
Excises	State/local	State/local	State/local	0		100	100
User fees	State/local	State/local	State/local	0		100	100

1. Shared through grants.
2. Often shared by individual state laws.
3. Practices differ widely by state.

Tabel IV: Verdeling overheidsuitgaven (1999)

Tabel V: Verdeling belastingopbrengsten (1999) ⁵⁵

7. Australië

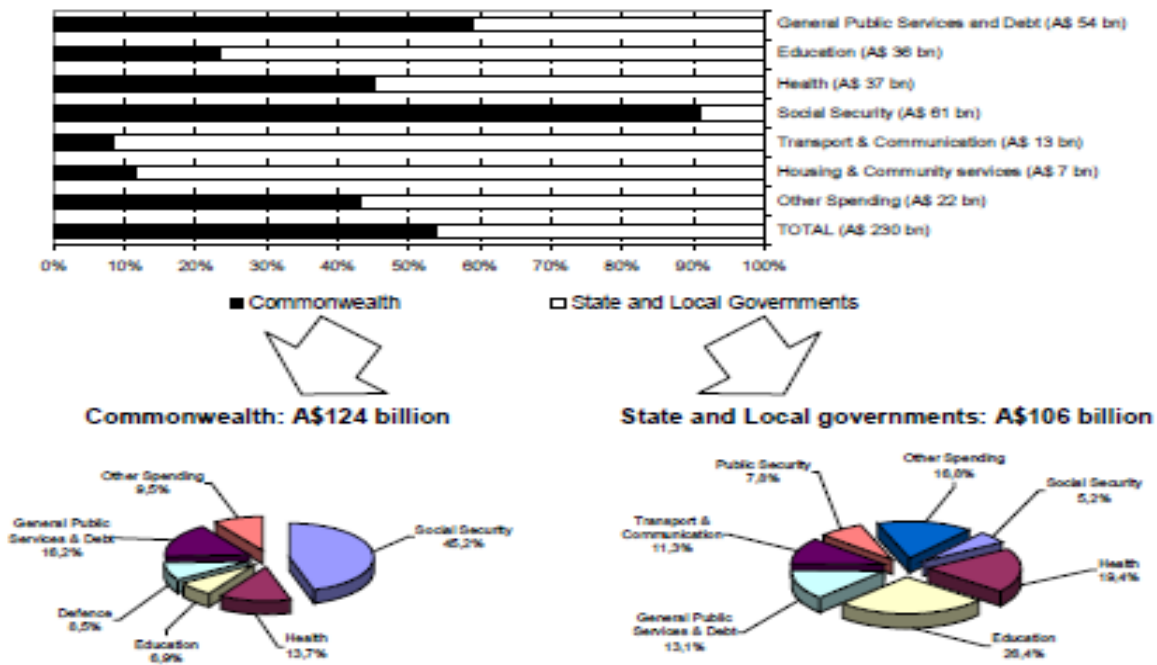
Tabel 1: Bevoegdheidsverdeling

<i>Legislative responsibility (de jure)</i>	<i>Public service</i>	<i>Actual allocation of function (de facto)</i>
Federal	Defence	Federal
Federal	Social security and welfare	Federal
Federal	Foreign Affairs	Federal
Federal	Customs	Federal
Federal	Immigration	Federal
Federal	Post and telecommunications	Federal
State/territory	Education	State (Federal financial support to support national objectives)
State/territory	Health	State (federal financial support to support national objectives)
State/territory	Public order and safety	State
State and local	Housing and community amenities	State and local
State and local	Recreation and culture	State and local
Federal/state (state responsibility for regulation)	Agriculture, forestry, fishing, mining, manufacturing, construction	Federal/state
Federal (e.g., national highways), state (e.g., arterial roads), local (e.g., local roads)	Transport and infrastructure	Federal/state/local

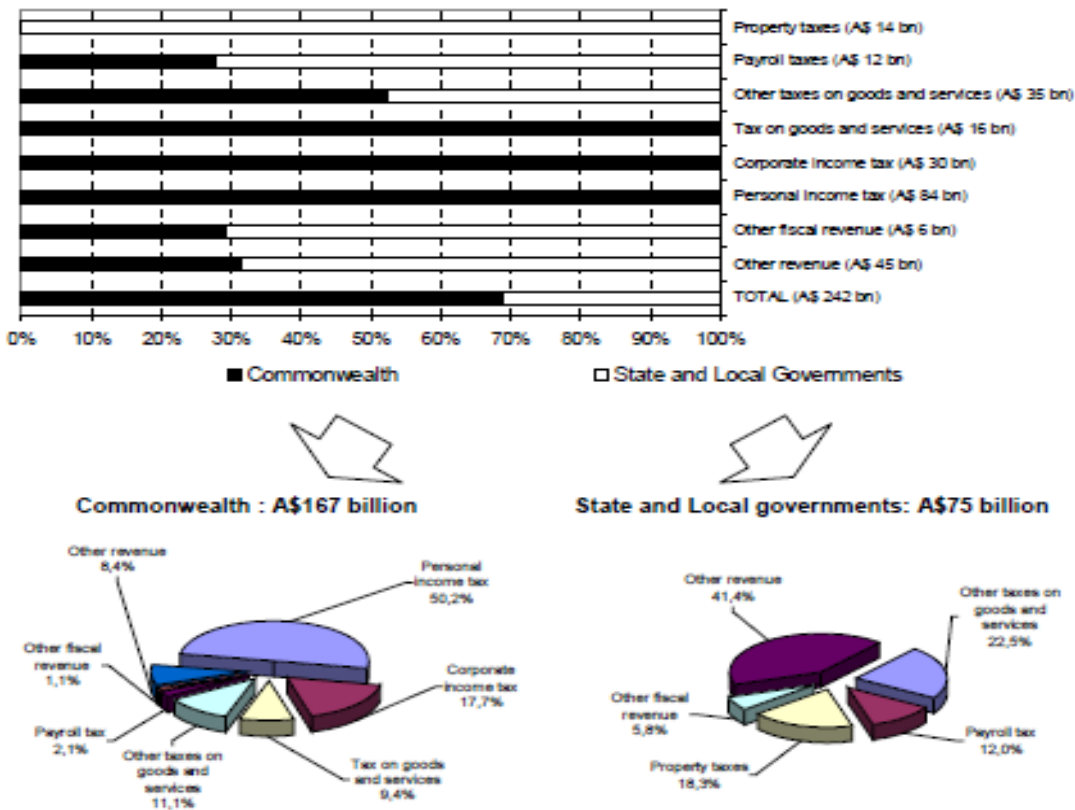
Tabel II: Belastingallocatie voor de verschillende overheidsniveaus (in % van de totale belastinginkomsten)

	<i>Base</i>	<i>Rate</i>	<i>Tax collection and administration</i>	<i>Federal</i>	<i>State/ province</i>	<i>Local</i>	<i>All orders</i>
<i>Federal</i>							
Income tax			Federal	100			100
Enterprise (company) tax			Federal	100			100
Sales tax			Federal	100			100
Goods and services tax			Federal	100			100
Commonwealth excise tax			Federal	100			100
Agricultural production excise			Federal/state	99	1		100
Taxes on international trade			Federal	100			100
<i>State or provincial</i>							
Payroll tax			State/federal	25	75		100
Land tax			State		100		100
Financial and capital taxes			State		100		100
Other property taxes			State	0.6	99.4		100
Taxes on gambling			State		100		100
Taxes from public enterprises			State		100		100
Taxes on insurance			State		100		100
Motor vehicle taxes			State		100		100
Franchise fees			State		100		100
Mining revenue			State		100		100
<i>Local</i>							
Municipal rates			Local			100	100

Tabel IV: Verdeling overheidsinkomsten (1999)

Tabel V: Verdeling belastingopbrengsten (1999)⁵⁶

⁵⁶ Uit: Commission on Fiscal Imbalance (2011), Intergovernmental Fiscal Arrangements